

F.M. Dostojevský

I D I O T

V překladu a dramatisaci Vladimíra Horáčka

A 2756

Průvodce

(jenž přišel nepozorován z kulis
a opřel se, jak se za chvíli ukáže,
o pravý portál; začíná mluvit do tmy)

Nikdo nemůže oživit příběh, který se stal.
Nikdo nemůže být člověkem, který jej žil.
Nikdo nemůže být podruhé ani sám sebou. Ne,
nechci říci, že nejsou lidé, kteří nedovedou
vnímat, pochopit a povědět. Jsou naopak někteří,
kdo s podivínstvím jim vlastním smíchají ma-
lířskou barvu s krví svého srdce, jsou jiní,
kteří tak píší slovo, gesto, a vlastní duší
i tělem, vytvářejí znova, co bylo. Vytvářejí,
ale nejsou, život se nevrací. Lidstvo však
nikdy nepochopí tuto pravdu beze zbytků, pro-
tože v něm navždy žije šílená bláhovost, s
níž znovu a znovu sleduje plynutí kapky v
řece, i když už dávno vplynula do moře, a
stejně tak tok lidského osudu, jenž je dávno
rozpuštěn v nekongčnosti dějin. A není pomoci
této bláhovosti, protože jí denně pěstuje
umění .

(Hlasy za závěsem)

Myškin

musím, musím žít znovu mezi lidmi. Teď už
jsem zdrav, musím žít znovu !

Průvodce

Nedělej to, kníže Lve Nikolajeviči. Neprospěje
to nám ani tobě. Jsi teď vážně nemocen a
lidé tě mezi sebe nepřijmou .

Myškin

Byl jsem. Byl jsem opravdu nemocen a dlouho
jsem se léčil, ale teď už jsem zdrav a

Rogožin

Rogožinovy znáte ?

Generál
Japančín

O kníže, vy jste filosof, ale jinak, jste si
věděl nějakých svých schopností, myslím
takových, které poskytují chléb vešdejší ?

Aglaja

A proč se vám tolik líbí tahle žena ?

Myškin

V té tváři je mnoho utrpení.

Gaňa

To vy jste vyžvanil, že se žením, vy.....
Nestoudný žvanile ?

- Natasja Když jsi líný spravit zvonek, proč nesedíš v předsíni ? Co to děláš, medvěde, upustils mi šálu. A koho chceš ohlásit, když ses ani nezeptal ? Co je tohle za Idiota !
- Aglaja Tak vy máte rád nás obě ? Mne i jí ? Ach jak jste hloupý ! Jak jste směšný a hloupý !
- Kogožin Jak tě nenávidím, kníže Lve Nikolajeviči. Když tě nemám na očích, zabil bych tě ! Ale pak, když jsi u mne, přejde mne všechna zloba a vztek a zas jsi mi milý. Poseď se mnou Lve Nikolajeviči.

Myškinův výkřik - Parfene ! Nevěřím !!!

(Doprostřed scény vhozen rozstřihem závěsu, vletí nůž a zabodne se. Průvodce přiskočí a nůž zvedne.)

Průvodce Kníže ! Kníže ! Proč jsi to udělal ?

(Tma. Hudba. Průvodce zmizí.)

Při monologu Myškinové tma postupně řídne, přechází v šero a polosvětlo.)

1.

Myškin (v plášti s kapucí, ne zcela příhodném pro Rusko na podzim. Sedí v levé pálce jeviště).

Ta tma..... ta tma. Ne, nerozsvěcejte. Chodí tu někdo, někdo v sále..... On tomu nechce. Nerozsvěcejte. Nohy mi neslouží, to ze strachu, já vím..... ale to přejde, já vím. Ačkoliv já ještě leccos nevím..... Ale budu vědět. Musím. Hory, děti..... Musím..... a to ticho nad vesnicí, kde byla ta vesnice..... Ještě nejsme v Pěterburgu ? Jak ten vlak dlouho jede. Jak těžké mám oči. To je unavou. Ta tma. Tam v horách bylo jasněji, co jsem to chtěl, ano, bylo jasněji. Vysoko v horách, ve Svýcarech. Ale já tam nemohl zůstat, ne, mohl jsem.... jak je to těžké spojit dvě myšlenky..... Musím do Petěrburgu, do Petěrburgu, do Petěrburgu. Ted už jsem

zdráv, chci být zdrav a chci k lidem.....
jen aby mi neříkali.....dlouho jsem nežil
mezi lidmi. A jedu k lidem, k lidem....Proč
je mi tak ošklivé, proč je mi....proč je
mi.....

(Náhle u něho stojí Rogožin. Přisedne
a oba sedí v té pozici v jaké se octnou
v závěru. Jenže tohle je začátek, který
má rozrazit začarovaný kruh.)

Rogožin (ze tmy)

Zima ?

(Scéna se rozsvítí; oba vstanou, proběhne
němohra setkání, pak usednou, začnou
hovor.)

Myškin Hrozná. A to je obleva ! Co kdyby byl mráz ?

Rogožin Z ciziny ?

Myškin Ze Švýcarska.

Rogožin Fiu ! To jste tomu dal !

Myškin Byl jsem tam na léčení. čtyři....čtyři roky.

Rogožin A co, vyléčili vás ?

Myškin Ne, nevyléčili.

Rogožin Che, che ! To jste se jim asi naplatil ?

Myškin Ó ne, jste na omylu ! To se ví, prít se s vámi
nemohu, protože ještě všechno neznám, ale
doktor mi dal ze svých posledních peněz
dokonce na cestu, a tam mě vydržoval po
celé dva roky.

Rogožin Copak, to za vás neměl kdo platit ?

Myškin Ne. Pán, co se tam o mě stával, před dvěma
roky zemřel. Psal jsem generálce Japancinové,
mé vzdálené příbuzné do Petěrburgu, ale
odpověď jsem nedostal. A tak jsem přijel.

Rogožin A kam vlastně ?

Myškin Myslíte, kde se ubytuji ? To opravdu ještě nevím..... Tak

Průvodce (přiběhne)

Ale dovolte, s kým máme tu čest ?

Myškin Kníže Lev Nikolajevič Myškin.

Průvodce Kníže Myškin ? Neznám. Neslyšel jsem .

Myškin Ne, nikterak. Znáám v Rusku málokoho. To vy jste Rogožin ?

Rogožin Já, Rogožin Parfen.

Průvodce Parfen ? Snad ne jeden z těch věhlasných Rogožinových ?

Rogožin Ano, ano, právě z těch věhlasných !

Průvodce Snad ne synáček onoho Semjona Parfenoviče Rogožina, co před měsícem umřel a zanechal po sobě dva a půl milionů kapitálu ?

Rogožin Odkud ty to víš, že zrovna dva a půl ? Koukejme ! Pravda, táta opravdu umřel a já teď jedu ze Pskova po měsíci a téměř bosky domů. Ani bratr mizera, ani máti mi neposlali peníze ani zprávu ! Jako psovi ! Já celý ten měsíc ležel v Pskově v horečkách ! Takhle před pěti nedělemi, když jsem zrovna jako vy teď jen s takovým raněčkem utíkal z otcovského domu k tetce do Pskova. Věčná buď nebožtíkovi sláva, ale div mě tenkrát k smrti neutloukl ! Věříte kníže ? Kdybych byl neutek, byl by mě zabil. Oni si všichni myslí, že jsem ještě nemocen. A já nikomu ani slůvko, nasedl jsem do vagonu a jedu, a teď vrátá dokorán ! Ale že jsem otce tenkrát doopravdy rozlobil, to je tedy pravda .

Průvodce To bylo zkrze Nastasju Filippovnu .

Rogožin Ale vždyť jí neznáš.

Průvodce A znám !

Rogožin Neznáš. Copak je málo ženských toho jména ?

Průvodce A znám ! A znám ! To je tatáž Nastasja Filippovna, co.....

Rogožin Mlč, nebo.... Povím to sám. Zrovna jsem tenkrát, kníže, běžel v zánovním otcově kožíšku po Něvském prospektu a vtom ona vychází z krámu a usedá do kočáru. Do mne jako když blesk uhodí. Potkávám známého. Zaljožova, je to takový hejsek.... Tahle, povídá, není pro tebe, to je, povídá, kněžna Nastasja Filippovna a žije se samotným Tockým. Ale poradil mně, že mohu Nastasju Filippovnu vidět ve Velkém divadle na baletu. Ale zkus říct našemu tátovi, že bys chtěl jít na balet, zabije tě bez řečí. Ale přece jsem se večer vytratil a uviděl Nastasju Filippovnu. Domů jsem šel jako opilý a nespál jsem celou noc. Ráno mi dává nebožtík dva papíry na pěti procentní úrok, po 5 tisíc kus, běž prý je prodat a sedmtisíc pět set odnes Andrejevovi do účtárny a zbytek mi přines, čekám. Papíry jsem prodal, peníze vzal, ale k Andrejevovým do kanceláře nešel. Bez rozmyšlení jsem vstoupil do anglického krámu a za všechny ty peníze koupil pár naušnic, po briliantu v každé a každý velikosti ořechu, ještě jsem zůstal čtyři stovky dlužen, ale řekl jsem jméno a dali mi na úvěr. A s naušnicemi rovnou k Nastasje Filippovně. Kudy mne tenkrát nohy nesly, kam oči vedly, nic si napa-
matuji. Vešli jsme a ona nám naproti. To je od Parfena, od Rogožina, povídá známý, který šel se mnou. Já se tenkrát ani nepředstavil. Otevřela krabičku, podívala se na mne, ušklíbla se : Tak, že prý tomu mému příteli panu Rogožimovi dává za jeho milou pozornost děkovat ! A ta tam. Že jsem hned tenkrát na místě duši nevypustil. Stejně jsem tam šel jen proto, že jsem si myslel : A teď je všechno jedno, stejně se živý nevrátím ! Copak já, ale co ty teď budeš dělat, jak si to zodpovíš u Semjona Parfeniče.

Průvodce Já nebožtíka znal ! Kdepak deset tisíc ! Za deset stříbrníků dovedl člověka zprovodit se světa.

- Rogožin A co ty víš ? Zkrátka, starý hned všechno vyčmúchal sebral mě a na hůře zamk a celou hodinu mi dával za vyučenou. Nemysli si, že si tě jen tak připravuju, povídá, ještě se s tebou přijdu na noc rozžehnat. A co byste řek ! Rozjel se šedivec k Nastasje Filippovně, k zemi se jí klaněl, pro boha prosil a plakal : Nakonec mi přinesla krabičku a mrskla mu s ní k nohám ! Tamáš ty své naušnice, brádo, teď jsou mi desetkrát cennější, když je Parfen musel dobývat z takového hrobobiti. Vyříd Perfenů Semjonoviči, že se mu klaním a že dávám děkovat .A já zatím s matčíným požehnáním sehnal dvacet rublů a vlakem do Pskova. Dojel jsem v zimnici. Stařeny, svíčkové báby, se mě jaly zařikávat čtením ze svatého kalendáře a já sedím opilý a pak jsem se s posledními penězi v kapse vydal po hospodách a v bezvědomí se celou noc pak válel na ulici, až mne nakonec k ránu chytla horečka, a to mě ještě ke všemu v nosi pokousali psi. Sotva jsem se vylízal.
- Právodce Ó, však nám teď Nastasja Filippovna zatančí, jak my budeme chtít, chechehe, panečku, kdepak naušnice ! Teď jí všechno vynahradíme. Teď k ní přijdeme s takovými naušnicemi.....
- Rogožin Jestli mi ještě jednou o Nastasje Filippovně cekneš, jako je Bůh nade mnou, serežu tě, serežu !
- Právodce A serež ! Když serežeš, to znamená, že mě neodvrhneš, jen rež ! Serežeš mě a tím víc mě k sobě připoutáš !.....A vida, Reterburg ! Jsme na místě !
- Rogožin Tak, kníže, nevím, zač jsem si tě zamiloval. Snad je to tím, že jsme se setkali v takové chvíli. Ale navštiv mne někdy, kníže. Pláštík ti sundáme a dostaneš ten nejlepší kuni kožich. A dám ti ušít frak. Prvotřídní, a bílou vestu k tomu nebo jakou chceš, penězi ti vycpu kapsy a hurá k Nastasje Filippovně !
- Právodce Oj teď se číňte, kníže Lve Nikolajeviči. Oj, nepromarněte příležitost ! Oj ne.....
- Rogožin Mléíš !
- Myškin Přijdu. S největší radostí. I vy jste se mi moc zalíbil, obzvláště, když jste vyprávěl o těch naušnicích. A dokonce už přečtím, i když máte tak chmurnou tvář. Přijdu .

Rogožin A co ženské, kníže, máte rád ženské ?
Řekněte .

Myškin Ján-n-ne ! Vždyť já....Vy to snad
ani nevíte, ale já pro svou vrozenou nemoc
ženy ani neznám.

Rogožin Ó pak jsi, kníže, dokonalý člověk boží a
takové pámbu miluje. Tak buď zdráv.

(Pojďme, náš vlak)

(Tma)

(Světlo - Lavička (změna)

Na scéně A g l a j a JAPANČINOVÁ. U ní G a v r i l a Ardalionovič Ivolgin, sekretář jejího otce generála, její nastávající.

Aglaja

(sedí u klavíru, něco improvizuje : naladěna veselé, ba rozmarně; správně se o ní říká, že je to smíšek; chvílemi se zdá, že má co dělat, aby se nerozasmála, ale čemu, těžko říci; na mluvícího nepohlédne - ale dobře vnímá; její hudba mu místy velmi zřetelně odpovídá; v hudbě se střídá výsměch, předstíraná lhostejnost, hněv .)

Gaňa

(horečně)

Neubíjejte mne svou lhostejností Aglajo Ivanovno! Vím, že mne posloucháte a že se jen tváříte, jako byste nedbala.... Ne, nemyslím si, že jsem vás hoden. Jste božská, skvělá, jedinečná - jste chytřejší a talentovanější než obě vaše sestry, než celý Peterburg, který k vám vzhlíží s obdivem. A vy jste věnovala svou pozornost mně..... O ne, nepřecenuji se, jen prosím, prosím o trochu této pozornosti - dnes, zvláště dnes! Kdybyste věděla, kdybyste tušila, jak těžký a strašný je pro mne den! Jen čtějte, a vy všechno, všechno pochopíte - znáte mou rodinu, má mládí, víte, jak svízelné je být někomu zavázán, jako jsem zavázán vašemu otci! Och, jen jediný váš pohled, jen jedině slůvko.....

(Za scénou mužský hlas volá : Gavrilo Ardalinoviči ! No tak ! Gavrilo Ardalinoviči ! Kde jste ! Čekám !)

Generál, váš tatínek - volá mě.... Aglajo Ivanovno! Vše je ve vašich rukou, v těchhle několika vteřinách - na nich záleží dnešní den, příští dny, celý život, věčnost!

(Volání se opakuje .)

(Gaňa vstává, s vynaložením veškerého usilí, aby v jeho naléhavém hlase nepřehlušila hrozba prosbu a naopak.)

Jestliže má prosba, mé upřímné volání nepro-
nikne k vašemu srdci....jestliže dnešní den
neskončí tak, jak by skončil, kdyby všechny
tyto věřiny nebyly utráceny, pak.....pak
si sam.....

Aglaja (ukončí prudkým akordem, všude)

Nu ?!

(Pausa. Přichází průvodce s Myškinem.)

Gaňa (Gaňa ucítil, že zašel o vlásek dál než měl.)

Smím přijít ? Za chvíli ? Musíte mě přijmout,
musíte ! Jinak - není pro mne života !

(Rychle odejde .)

Průvodce Aglajo Ivanovno ! Buďte zdráva. Promiňte,
že jsme vyrušili. Jdeme ke generálovi, vedu
mu hosta, dokonce snad příbuzného.....

(polohlasem)

...vaší matinky. Aspoň to říká....ale jinak,
nevím....léčil prý se ve Švýcarsku, ja mu
ted šestadvacet a přijel sem začít nový
život.

Myškin (přistoupí, pohotově)

ano, ano. Jdu právě z vlaku. Jsem kníže myškin,
Lev Nikolajevič.

Aglaja Myškin ? Neslyšela jsem. Buďte vítán. Jen
nevím, bude-li vás otec moci přijmout, má
dnes mnoho práce .

Průvodce Jistě. Generál je znám jako člověk velmi
zaměstnaný. Domy, usedlosti, fabriky, akciové
společnosti. A - tři nejkrásnější dcery
v celém Petěrburgu

Aglaja Jen se neobtěžujte....Ostatně, kníže
s vámi zřejmě nesushlasí.....

Myškin: Ó ne, naopak, i když všechno ještě neznám.....

Průvodce: Jestli dovolíte, nebudeme zdržovat.

Aglaja: Nezdržujte se, jen se nezdržujte.

(Oba muži odcházejí, Aglaja sama.)

Průvodce: Podivný člověk. Takový neohrabaný, prostý - směšný. Jak na mne hleděl! Docela ráda bych se s ním seznámila, to bychom se asi nasmáli! Nu, to není vyloučeno, tatínek ho určitě pošle k mamince, určitě! Ale to si dnes nevybrali zrovna nejvhodnější chvíli. Dne je t a m den, který má rozhodnout o celém životě. . . . Ne, ne, já se hry nezúčastním, jen buďte bez starosti!

Průvodce:

(Hraje, po chvíli.)

Gaňa:

Průvodce:

Gaňa:

Průvodce:

Gaňa:

Průvodce:

Gaňa:

Průvodce:

Gaňa:

Gaňa:

Průvodce:

Mám já to zvláštní život. Nejkrásnější nevěsta z Pěterburgu, nevyrovnatelná, vynikající: krásou i rozumem, věnem i tatičkovými styky. A přece nemám ženicha - a je mi plných dvacet let. Spíše to vypadá tak, že to "všechno" je tolik co "nic". Potají se mi vsichni smějí. Adelaida je malířka, Alexandra hudebnice, a já. Já jsem jen avévolně, fantastické, strašlivé, čertovské děvče. A proč ne! Jsem jaká jsem a dělám si, co chci!

(Hraje, pak . . .)

Ale nedovolím, aby si ostatní dělali se mnou, co je napadne! O však já do toho vidím! Všechno vím! O otci, o tom jeho příteli Lockém, o tom ubohém a drzém! - - - - - Gavrilovi Ardalienoviči! Drzém! Snad si nemyslí, že s ním s tou chvilí soupeřit! Já jsem Aglaja Jevančínová! A jestli chcete zahrát ten svůj den, tedy běžte mne! Běžte mne!

(Přichází Gaňa, zamíří k ní.)

Aglaje Ivanovno

Aglaja

Ach.....

(Průvodce se otočí a rychle odchází)

(Gaňa stojí v nerozhodnosti, pak zlostně mávne rukou. Vytáhne portrét Nastasji Filippovny. Hledí naň. Nenadále se objeví za jeho zády průvodce.)

Průvodce

Vida ?!

Gaňa

Co je ?

(Trhne sebou)

Průvodce

Nic.

Gaňa

Tys mě polekal. Co tu chceš ?

Průvodce

Hezká, což ?

Gaňa

Kdo ?

Průvodce

Nastasja Filippovna . To je přece portrét Nastasji Filippovny.

Gaňa

Co je ti po tom ?

Průvodce

Dala vám ho ke svým dnešním narozeninám, když jste jí ráno byl blahopřát. A večer tam jdete - i s generálem. Generál o to má neobyčejný zájem.

Gaňa

Poslyš, co čeho se to pleteš ? Vida ho !
Co ty víš, co já mám s generálem ?

Průvodce

A vím. Chceš ? Předvedu ti, o čem jste teď jednali.

Gaňa

Byl tam kníže, generál se nad ním slitoval a přijal ho - za pisáře, nemá kde hlavu složit, chudák !

Průvodce

Kdo, kníže ?

- Gaňa Nu ovšem, kniže ! A jdi si po svých stejně nic o tom nevíš a já
- Průvodce Nevím ? Oč, že vím ! A všechno-dopodrobna ! Mluvili jste o dnešním večeru, a vy jste namítli, že je vám trapné přijít bez dárku v takový den. A generál : No ne, ty máš nápady ! Co bys jí ty mohl darovat ! Tady je zapotřebí tisíců ! Nebo jí poctíš svým portrétem - na revanš ?!
- Gaňa Ivane Fjodoroviči, co vy pořád proti mně....Ano, nezapomente na večer ! Jste obzvlášť srdečně zván .
- Průvodce Nezapomenu, to víš, že nezapomenu, já přijdu. Jak bych měl zapomenout, když má dnes narozeniny, 25 let ! Hm.....A víš co, Gaňo, víš co, já ti to prozradím. Slíbila Afanasiji Ivanoviči a mně, že dnes večer řekne poslední slovo ? Ano nebo ne !! Tak nezapomen ani ty !
- Gaňa To to rekla najisto ?
- Průvodce Už před dvěma dny. Prosili jsme ji tak dlouho, až jsme si slib vyntili.
- Gaňa Ano, Ivane Fjodoroviči, ale nezapomente zas vy, že mi ponecháte úplně volnost v rozhodování, dokud se sama nerozhodne, a dokonce i pak že záleží ještě na mně, jak já se.....
- Průvodce Ale, ale. Snad ses nerozmýšlel...Prosím tě, snad ses ne.....
- Gaňa Nic jsem se ne.....
- Průvodce Ale, ale ,co to s námi chceš dělat ?
- Gaňa Já se nevzpírám. Snad jsem se jen nepřesně vyjádřil.....
- Průvodce To si myslím ! Ještě aby ses vzpíral ! Tady kamaráde už nejde o to, že se nevzpíráš, tady jde, přítelíčku, o tvou ochotu, o tvé potěšení, o tvou vřazenost, o jakou uvítáš její slova..... A co jsem to slyšel ? Copak se to děje u vás doma ?

Gaňá

Co doma ? Doma jde všechno jak já chci.....
Matka, to se ví, pláče, sestra se vzteká,
ale já jsem jim řekl rovnou, že jsem konec
konců sám pásem svého osudu a že si přeji,
aby mne v domě každý....každý zkrátka
poslouchal !

Průvodce

Já jim, kamaráde, ne a nerozumím ! Matinka
Nina Alexandrovna taky, jak tu onehdá byla,
samý stán a samý vzdech : Copak je vám, ptám
se. A co bys řekl ? Byšlo najevo, že by to pro
ně bylo jakési zneuctění. Jaké zneuctění ?
Kdo může co Nastasje Filippovně vytknout ?
Nebo něco o ní říci ? Snad ne to, že bydlela
s Fockým ? Ale, ale, no to je takový nešmyl,
obzvlášť, když přihlídneme k jistým okol-
nostem ! Aj ta Nina Alexandrovna ! Jak může
nechápat, jak jen může nechápat

Gaňá

V jaké je situaci ? To ona chápe, nezlobte
se na ni. Ona chápe. Je zapotřebí konečného
slova. Bude-li dnes toto konečné slovo
řeceno, bude řečeno vše.

Průvodce

ano, a o tom Regožinovi jsi slyšel ?
Nastasja Filippovna vyprávěla celou anekdotu
ještě tenkrát, hned po těch naušnicích,
jenže dnes se věci mají jinak. Dnes v tom
vězí možná vsutku milion a a vášen.
Vášen obludná, to přupouštím, ale vášen,
to je znát a je známo, čeho jsouti rozávášně-
ní pánové schopni, obzvlášť v opici ! Hm !
Aby to zas neskončilo nějakou novou
anekdotou !

Gaňá

Snad nemáte strach z milionu ?

Průvodce

A co ty, ty strach nemáš, víd ?

Gaňá

Což o to, takové anekdoty se mohou ovšem
přihodit častěji : a dokonce ani ne v
několika dnech, nýbrž ještě dnes, do večera.
Člověk neví, jak se věci obrátí!

Průvodce

Hm ! Ovšem....
(Stranou)

Copak to zas máš za lubem přítelíčku ? Zas

nějakou lumpárnu ?

(ke Gaňovi)

Všechno bude záležet na tom, co ona si zrovna usmyslí.

Gaňa

Jakpak ne, jakpak ne. Vždyť ji znáte, jaká někdy bývá.

Průvodce

Totíž ? Jaká ? Poslouchej, Gaňo, jen jí, prosím tě moc neodmlouvej a snaž se být, víš, tento... zkrátka snaž se jí být po vůli.... No! Co křivíš hubu. Apropos, Gavriilo Ardalionoviči, zdá se, že je teď k tomu nanejvýš vhodná chvíle, poslouchej ! Kvůli čemu se vlastně tolik namáháme. Chápeš, že pokud jde o mne, o mé plány v celé té záležitosti, jsem dávno a plně zajištěn. Šť tak či onak, já ošizen nebudu. Tocký je nezvratně rozhodnut a já jsem proto zcela klidný. A jestli ještě vůbec po něčem toužím, tedy jen po tvém prospěchu. Jen posuď sám : Nevěříš mi snad ? Jsi přece, člověk, člověk... slovem člověk rozumný, a já s tebou počítám napevno.... což je v našem případě, což je.....

Gaňa

To hlavní !

Průvodce

Hlavní... Nu ovšem že hlavní, rozum je to hlavní! Ty jsi mi ale směšný člověk, Gavriilo Ardalionoviči. Zrovna jako bys měl radost nebo co, že se tu nachomýt ten kupčič, jako bys v něm spatřoval nějaké východiško pro sebe. A zatím se právě tady musí od samého začátku vycházet jen a jen z rozumu : Pochopit a.... jednat s oboustrannou poctivostí a přímostí, anebo nás v opačném případě všechny předem upozornit, aby tvou blábovostí nebyli kompromitováni jiní, tím spíš, žeš k tomu měl času s dostatek.... Rozumíš ? Rozumíš !? Chceš vůbec nebo nechceš, u všech hromů ! Nikdo vás, Gavriilo Ardalionoviči, nedrží, ani vás nikdo násilím do pasti netáhne, vidíte-li tu vůbec jakou past.

Gaňa

Já.....já chci

Myškin (sám, prohlíží si portrét Nastasji Filippovny)

Tohle nemůže být nikdo jiný než Nastasja Filippovna. Ano, Nastasja Filippovna ! Obdivuhodná krása. A jen tak prostě, černé hedvábné šaty, jednoduchý střih....jednoduchý, ale vybraný. Oči hluboké. Zádumčivé čelo. Bledé. Příliš bledé. Bude jistě bledá jako-.....

Gaňa Tak jak se vám taková žena líbí, kníže ?

Myškin Podivuhodná tvář ! Jsem přesvědčen, že nemá jen tak obyčejný osud. Výraz veselý, ale jistě hrozně trpěla; vidíte ? O tom mluví oči, a tyhle dvě kůstky, ty dvě tečky pod očima. Hrdý obličej, strašně hrdý a nevím je-li hodná ? Kéž by byla ! Všechno by bylo zachráněno, kdyby byla hodná.

Gaňa A co vy ? Oženil byste se s takovou ženou ?

Myškin Nemohu se ženit, nejsem zdrav.

Gaňa A Rogožin ? Co myslíte ? A Rogožin ?

Myškin Což o to, oženit, oženit by se mohl třeba zítra. Oženil by se s ní a za týden by jí nejspíš podržel.

Gaňa Co je vám ! Kníže-.....kníže !

(Myškin odchází za závěs; Gaňa na vteřinu ztrne a pak se rozběhne za ním.)

Krávodce

Kníže ! Kde je ? Odešel.

(Divákům.)

No proč jste ho nezadrželi vy....A on, ten ! Ach, všechno zkazí, večer nám zmaří, id....Totiž chtěl jsem říci, potřebuje teď pomocnou ruku, přítele mezi těmi, ano mezi lidmi. Nu, co říkáte tomu začátku, kníže ? A to je mi Petěrburg ? Co ? To je mi nový život ! Jak se v takovém lese vyznat a nezabloudit ? Roztomilý pán, ten pan generál Japončin. Marná sláva, roztomilý. Jenže, já vím, já vím, co má za lůbem. Totiž, co vlastně ? Co to má s tou Ganovou ženitbou ? Vidíte, najednou mi to jaksi docela, ale docela vypadlo ! Ach, hrome, hrome ! Víte světla, hej vy ! Světla !

(Celá ztrapní, koktá)

Já přece celý ten příběh znám. Ovšem, že ho znám ! Má tři dcery, dědek, každá jako obrázek. Ano. A všechny tři rozumně, vzdělané a vůbec - skromné. To se ví, ne zas natolik, aby se podcenovaly. Vidíte, zapoměl jsem. Nejsem přece žádný....Ano a o jednu z nich se uchází muž v květu mužných let (t. j. 55 ti), člověk vysokého světa, vysokých konexí a nesmírně zámožný Afanasij Ivanovič Tockij. Už delší dobu sonduje půdu u dvou starších dcer: Po nejmladší Aglaje si přes svůj krajní egoismus přece jen zatoužit netroufá, bojí se, že by pohorel. (To bych řekl !) Žato se mu dostalo příslibu, že snad nejstarší Alexandra neodmítne. Nu a byla by ruka v rukáve. Ovšem, věci se přece jen vyvíjejí ztuhla. "Po hmatu". Rodiče totiž stále ještě nemluví s dcerami o záležitosti otevřeně ! Šťastnému snatku stojí v cestě jakýsi složitý a znepokojivý případ

Ach to jste vy, vy sama Nast.....

Nastasja

Est.....vení třeba vyslovovat jméno....

(Právodce zmizí.)

Složitý a znepokojující případ ? Začal už dávno, před nějakými 18 lety. Vzpomínám-li si dobře, zemřel tehdy zadlužený důstojník ve výslužbě Baraškov. A brzy ho následovala i jedna z dvou pozůstalých dcer. A tak z celé rodiny zbyla v krátké době jen starší dcera Nasta. Och ne, Nasta byla docela malá a docela hodná holčička. Ale to byl právě kámen urazu. Po pěti letech projížděl krajem Baraškovův soused statkář Tocký. V jednom vesnickém domě zahlédl překrásné dítě, asi 12ti letou dívku, čilou, rozumnou a milou a slibující neobyčejnou krásu. V tom ohledu byl Afanasij Ivanovič znalce na slovo vzatým. Vzal si ji hned na starost, svěřil napřed rukám švýcarské guvernanky, která dívku vyučovala kromě francouzštiny různým naukám a po 4 letech si ji jakási jemnostpaní, Tockého sousedka odvezla do vsi líbezného jména "Utěcha". Tam se okamžitě objevily další pomocnice : Stará klíčnice a mladá zkušená komorná. V domě se našly různé hudební nástroje, vybraná dívčí biblioteka, obrazy, tužky, štětce a barvy.... za 14 dní tu byl jako na koni i sám Afanasij Ivanovič. Od těch dob si tuze zamiloval tu svou zapadlou stepní vesničku, přijížděl sem léto co léto, hostoval po dva tři měsíce a tak uplynul dosti dlouhý čas, snad celé čtyři roky, klidně a šťastně se vkusem a vybranými způsoby. - Jednou v zimě se Nastasja Filippovna doslechla, že se Afanasij Ivanovič v Petěrburgu chce ženit a že si má vzít bohatou a vyhlášenou krasavici, zkrátka, že si našel solidní a skvělou partii. Bez rozmýšlení se rozjela do Petěrburgu a objevila se rovnou a docela sama u Tockého. Ten byl chromen, pokusál se kdesi cosi vysvětlivat, ale chyba lásky : bylo zřejmé, že je nutno od základu změnit sloh, hlasový rejstřík, navyklá témata hovorů, logiku, všechno, všechno! Stála před ním docela jiná žena. Tato nová

Žena neobyčejně mnoho znala a chápala, ač bylo s podivem, kde mohla na vsi získat tak přesné zprávy a vypracovat si tak přesné pojmy. Řekla mu, že k němu v srdci nikdy nechovala než nejhlubší pohrdání, že mu přijela překazít snatek třeba proto, aby se mu dosyta vysmála, protože se teď konečně chce smát také ona. Celých 14 dní přemýšlel Afanasij Ivanovič. Takové romantičké rozhořčení s jakým se tu setkal, bylo pro něho naprosto nezvyklé. Něco v nejvyšší míře směšné a v rádné společnosti nepřipustné a ovšem čistý boží trest pro každého rádného člověka. Pochopitelně by se při bohatství a stycích Tockého dala provést nějaká malá a docela nevinná letrovina, aby byla nepříjemná záležitost zažehnána. Jenže tak by tomu bylo v případě, že by Nastasja Filippovna jednala jako všechny nevynikající se příliš vstředně s obvyklého rámce. Ale tu přišlo Tockému vhod jeho zkušené a jisté oko: Dovedl vystihnout, že Nastasja Filippovna, jakkoli je zcela neškodná pravdě, má za láben, a ve svých blyskavých očích, něco docela jiného. Byla to žena, která si niceho necenila a na ničem nezáležela a byla s to zničit sebe samu, nenávratně a zvráceně, přivést se na Sibiř a na Galeje, aby se vyrovnala s člověkem, k němuž chovala tak nelidský odpor. A proto ustoupil. A nejen to: změněná žena, záhadný výraz očí, neobyčejná bledost obličeje, skrátka všechny ty novoty ho uchvátily do té míry, že se zprvu rozhodl tuto ženu nově využít. Proto ji nastěhoval do Petěrburgu a zahrnul přepychem. Snad pomýšlel i na to, že se s ní blyskne v jistém exklusivním kroužku, neboť v tomto ohledu si Afanasij Ivanovič zakládá na své pověsti neuvěřitelné.

Uplynulo 5 let Petěrburgského života. A tu vstoupil do příběhu generál Japaneč, jenž se s Nastasjou Filippovnou seznámil jen s velkými obtížemi. Afanasij Ivanovič vyznal generálu vše a projevil odhodlání, že se nezastaví před žádnými prostředky, jen když dosáhne svobody a upevní svůj klid snatkem s jednou s generálových dcer. Jednoho dne

k ní oba přijeli a Tockij jí rovnou prohlásil, že je jeho postavení nadále nesnesitelné, přiznal ve všem vinnu, řekl otevřeně, že nemůže litovat svého někdejšího chování, protože je od přírody požitkář a za sebe že v tomto směru neodpovídá, že se teď však chce ženit a že je osud tohoto nejvyššího slušného a světského manželství v jejích rukou. Ze je mu na druhé straně s podivem přihlížet jejímu osudu, zkáže těchto schopností, jež by tak dobře mohly být vzkríseny v životě rodinném, při čemž jí připomíná vřelou náklonost jistého Gavrily Ivolgina, jehož prý ona zná a přijímá ve svém domě. Nakonec vyslovil naději, že mu snad nebude odpověděno pohrdáním, nabídne-li jí ve snaze zajistit její budoucnost 75.000 rublů, jež prý nemají být jakýmsi odškodněním, nýbrž výrazem čisté lidské touhy alespoň poněkud ulehčit svému svědomí atd., jak se v takových případech říkává. Její odpověď překvapila oba přátele. Ani stopy po někdejším nepřátelství a nenávisťi, po tom strašlivém smíchu, při němž Tockému naskakovala husí kůže. Přiznala, že už dávno chtěla požádat o přátelskou radu, že jí těší upřímný rozhovor, že to, co bylo bylo, a že je jí divné, že je Afanasij Ivanovič dosud tak vylekáán. S nejhlubší úctou pak mluvila o rodinách a dcerách Ivana Fjodoroviče, zdárzenlivě, ale vážně o Gavrilovi Ardalionoviči, že se jí na něm nejvíce líbí to, že pracuje a vydržuje celou rodinu. Ze se nikterak necítí vinnou vůči rodině Gavrily Ardalionoviče, o níž slyšela, že k ní má jisté výhrady, a že přijme peníze, jež jí Tockij nabízí nikoli jako úplatu za svou dívčí hanbu, nýbrž jako náhradu za svůj zkažený osud.

A co se povídá ?

Nastasjo Filippovno !

Ach to jsi ty ! Vím, mám se připravit na večer. Ach ten večer.

... a v noci ...
... a ...
... a ...
... a ...

Průvodce

Průvodce

Nastasja

- Průvodce Dovolím si připomenout, že jste ho sama stanovila.
- Nastasja Víím. Tak tedy na shledanou, do večera, milí..... zvědavci. Doprovod mne. To zas bude hostů, zase budou otravovat
- Průvodce Dovolím si.....
- Nastasja Cože ?
- Průvodce Sama jste je ráčila pozvat .
- Nastasja (dupne)
- Nastasja Víím.
- Průvodce Prosím .
- Průvodce (Ukáže na závěs.)
- Nastasja (odchází)
- Průvodce Jen jsem se chtěl zeptat Nastasjo Filippovno, je to pravda, že prý je Tecký na smrt vylékan zprávou, že vy moc dobře víte, co se povídá ?
- Nastasja (se zastaví, vrátí se)
- Nastasja (se zastaví, vrátí se)
- Průvodce A co se povídá ?
- Průvodce (úslužně a horlivě)
- Průvodce Že se Gaňa žení ne ani tak s vámi jako s těmi penězi, co máte dostat ? Že má duši černou, lakotnou, netrpělivou, závistivou a strašně ježitnou ?

Nastasja No.... a dál ?

Průvodce Dále, že prý se dřív opravdu vášnivě domáhal vítězství nad vámi jako muž.....

Nastasja Cože ?

Průvodce Jako muž.....

Nastasja Dál ?

Průvodce Ale když se generál a Fockij rozhodli, jeho vášně exploatovala koupit si ůanu prodejem vaší osoby.....

Nastasja (dupne)

No !

Průvodce

....pojal prý k vám nenávisť jako k zlo-
věstnému, promínte, přízraku. V jeho duši
podivně šplnuly vášně a zášť a on, i
když po mučivém kolísání svolil ke sňatku
se špatnou ženskou, přece jen si v duši
přisahal, že se jí takto pomstí a že ji,
jak sám řekl doběhne. A vy prý to všechno
víte - - a - - potají cōsi chystáte.

Nastasja

(chvíli stojí bez hnutí, pak se roze-
směje, směje se dlouho, dlouho a
odchází. On za ní, poodhrne oponu,
ale zamyslí se a vrátí .)

Průvodce

(do obecnstva - Důvěrně).

Jenže to nejpodivnější a nejneuvěřitel-
nější se týká samotného generála Ivana
Fjodoroviče a běda, je prý to stále víc
a více potvrzováno. Je to prý k nevíře, ale
takový už je světa běh, generál prý se při
svém zralém věku, skvělém rozumu a důkladné
znalosti života úplně zbláznil do Nastasji
Filippovny ! Ale tak, že se ten jeho rozmar
téměř podobá vášni ! Cha cha ! Več v daném
případě doufá, těžko říci. Snad v podporu

samotného Gani. Ano, a tu máme rozluštění hádanky ! A už také vešlo ve známost jak jsem zjistil, že jí generál k narozeninám koupil nádherný drahokam nesmírné ceny. A o celé věci už ví také generálka ! Dovedete si představit tu náladu v rodině. Generálka po svém zvyku zaklání hlavu a koulí přitom očima (je přesvědčena totiž, že jí to hrozně sluší) a generál ani neposnídal a vypádl jako cukrář ! Proto ten zvrát s Myškinem. Proto ta náhlá generálova laskavost. No ovšem, že jsem na to nevzpomněl hned. Samozřejmě, že mu kníže přišel jako na zavalanou... chudák, nastrčen generálem rovnou do rány.

(Vážně.)

Jakpak mu asi je. Ó, jsem přesvědčen, že jeho zvláštní upřímnost, jeho prostoduchost a zároveň osobitost a hloubka pohledu nakonec přece jen získaly matku i dcery.

(Je slyšet Aglajin smích.)

Aglaja

Já myslela, kdovi jak jste byl nemocen - a zatím na vás není vůbec nic znát. To jste si všechno nejspíš vymyslel - abyste se zdál zajímavější.

Myškin

Ó ne, byl jsem velmi nemocen. Když mě vezli z Ruska, německými městy, - bylo to po řadě prudkých a bolestivých záchvatů padoucnice, upadal jsem do naprosté otupělosti. Docela jsem ztrácel paměť. Rozum sice ještě pracoval, ale logický tok myšlení se docela zprastrhal. Nedokázal jsem kloudně spojit ani dvě prosté myšlenky.

Aglaja

Zajímavé.....Nedovedl jste spojit ani dvě myšlenky, ale ze všeho, jak a co vyprávíte, vyplývá, že jste naopak velmi moudrý..... A dokonce znalec lidí. Neodporujte, jste ! Nu, když jste takový znalec lidí, to jste asi byl také zamilován. Byl ? Byl .

Myškin

Nebyl jsem zamilován, byl jsem... šťasten jinak .

Aglaja

Tak vypravujte. Kde, tam ?

Myškin

Tam, ve Švýcarech. Žil jsem po celé čtyři roky na vsi. Bylo tam hodně dětí - a k těm jsem chodil nejraději, učil jsem je. Totiž, měly svého učitele, ve škole. Ale jinak - jsem s nimi chodil já. Říkal jsem jim všechno, nic jsem před nimi netajil. Víte, děti se může říkat všechno, všechno. Rodiče je vždycky pokládají za příliš malé a hloupé, a děti zatím všechno znamenitě chápou. Dovedou poradit i v té nejsvizečnější situaci. Pravda, zprvu si mne nezámilovaly, dokonce se mi smály a házely po mě kamením. Bylo to tenkrát, když mě viděly, jak jsem políbil Marii..... Byla to taková slaboučká, hubená holčička, dcera hokyně. Svedl ji nějaký obchodní cestující, Francouz, odvezl ji s sebou. Vrátila se po týdnech, otrhaná, bosá, šla celou cestu pěšky. Sběhla se celá vesnice, staří, mladí, dokonce děti. Plivali po ní, házeli kameny, blátem. Chtěl jsem pro ni něco udělat : Prodal jsem briliantový špendlík za osm franků a peníze jsem jí dal : a pak jsem jí řekl, aby si nemyslela, že s ní mám nějaký špatný umysl - a políbil jsem ji. Moc jsem si přál, aby si o sobě nemyslela, že je ze všech nejbídnější - ale nepochopila. Děti nás vyslídily, spustily povyk, hvízdaly, smály se. Zapředel jsem s nimi hovor. Napřed neposlouchaly, dokonce jsem se s nimi porval. Ale pak zkrotly, - vyprávěl jsem jim, jak je Marie nešťastná, nic jsem jim netajil. Nakonec ji při setkání pozdravily: bon jour, Marie ! A od té doby se jí ani nedotkly, zamilovaly si ji. Nosily jí dárky, líbaly ji a volaly : Je vous aime, Marie ! Nous t'aimons, Marie ! Zamilovaly si ubohou Marii tak, že dokonce vytloukly pastorevi okna, když proti ní šel v kostele. Byla šťastná - a já také.

Aglaja

A to je všechno ?

Myškin

Všechno. Brzo pak umřela. Děti jí šly na pohřeb - všechny do jednoho, a celý průvod obsypaly květinami. Ale od té doby jsem neměl pokoj. Dokonce i ten Schneider, můj lékař,

se mi smál : těsně před odjezdem mi říkal, že se přesvědčil, že jsem úplně dítě, tvář a postavou sice prý připomínám dospělého, ale duševně, povahou a dokonce rozumem že zůstanu dítětem i kdybych žil třeba do šedesáti. To se ví pravdu neměl, jaképak já jsem dítě. Jen v jednom se nemýlil : já opravdu nebývám rád s dospělými, s velkými, nedovedu to.

Aglaja

Zajímavá. Ačkoliv jsem si to představovala zajímavější. A co budoucnost - myslíte jste někdy, jak budete žít v budoucnu ?

Myškin

A pořád jsem myslel na to, jak budu žít, až se uzdravím. Poblíž byl vodopád. Po nocích jsem rád poslouchával jeho šum. A zvláště v poledne, když jsem si vyšel do hor : kolem dokola samá borovice, staré, velké, olepené pryskyřicí. Na vrcholu hory střevcovský zámek, daleko dole naše vesnička, jačné slunce, nebe modré a tiché. Strašlivě ticho. A tu mě to stále někam táhlo a zdálo se mi, půjdu-li přímo a půjdu-li dlouho, že zajdu až za tu linii, kde se nebe stýká se zemí a tam že najdu rozluštění všeho a uvidím nový život, tisíckrát silnější a hlučnější než u nás. Takové velké město jsem ve snu viděl, jako Neapol, a v něm samé paláce a hluk a hřmění, život. Ale pak jsem měl zase pocit, že se dá obrovský život najít i v žaláři. Nezlobíte se ?

Aglaja

Proč ?

Myškin

Ze vás stále jaksi poučují. Já vím, že jsem žil méně než ostatní a že chápu život daleko méně. Snad mluvím divně.....

Aglaja

Když říkáte, že jste byl šťasten, pak jste asi žil víc a ne méně. Proč tedy děláte grimasy a proč se omlouváte ? Jen buďte bez starosti, že nás poučujete, nemáte důvod k jáсотu. S vaším květismem se dá naplnit třeba sto let života. Vám stačí, že vám člověk

(strana)

Liliet .

ukáže křest smrti a jen prstíček z něj
vystřelí a vy z obojího vyvodíte stejně
pochvalnou myšlenku. Tak se dá žít. Nu,
znalče lidí, a co si myslíte o mně?
Jaká jsem?

Myškin

Jak?

Aglaja

Nu, aspoň zevnějškem. Jaem aspoň krásná?

Myškin

Neobvyčejně! Neobvyčejně krásná! Téměř
jako Nastasja Filippovna!

Aglaja

Jako - kdo?

Myškin

Jako Nastasja Filippovna.

Aglaja

Kde jste kdy viděl Nastasju Filippovnu?
Jaká Nastasja Filippovna?

Myškin

(přichází)
Před chvílí ukazoval Gavriila Ardalionovič
její portrét generálovi.

Aglaja

On ho přinesl tatínkovi?

Myškin

Ukázat. Nastasja Filippovna darovala dnes
avůj portrét Gavrilovi Ardalionoviči a
on ho přinesl ukázat generálovi.

Aglaja

Ach tak! Ach tak! A - kde ho máte?
Neukázal byste mi ho také? Pojďte, chci
portrét vidět! Pojďte, vy - znalče lidí! -

Myškin

(Odehází, Myškin se v zápatí vrací
s Ganou.)

Gana

(přichází) takové krásy?

Myškin

Ech! Kdo vám kázal, abyste žvanil! Nic
neznáte a mluvíte.

(Stranou)

Idiot.

Myškin Promiňte, řekl jsem to docela bezděky. Řekl jsem jen, že je Aglaja téměř tak hezká jako Nastasja Filippovna.

Gaňa To už jsem slyšel, neřekl byste mi něco bližšího? Čert vám to napískal, mluvit zrovna o Nastasje Filippovně. Poslyšte, kníže, měl bych k vám velkou prosbu. Jen opravdu nevím.... Víte, kníže, oni se tam na mně pro jistou podivnou okolnost... směšnou okolnost... zkrátka trochu zlobí. Hrozně potřebuji mluvit s Aglajou Ivanovnou. Napsal jsem jí několik řádek. Neodevzdal byste jí lístek, ale aby to nikdo neviděl? Moc mi na tom záleží. Prosím vás.

Myškin Dobrá, odevzdám.

Myškin (Odejde.)

Gaňa Jen jedno její slovo a já všechno zruším.

Aglaja (přichází)

Aglaja Gavriilo Ardalionoviči, maminka vás prosí.

Gaňa (Odejde.)

(Přichází Myškin .)

Aglaja Tak vy si ceníte takové krásy? A co já? Jsem tak nenápadná?

Myškin Ó ne, vy jste neobyčejná krasavice Aglajo Ivanovno. Jste tak krásná, že se na vás člověk bojí hledět. Ale jinak je o kráse těžké soudit. Krása je hádanka.

Aglaja A proč si ceníte takové krásy?

Myškin V téhle tváři je mnoho utrpení a to je síla. Ale abych nezapoměl Aglajo Ivanovno, mám vám odevzdat lístek.

Gaňa

(vstoupí celý rozpálený a odtáhne Myškina stranou).

Vstoupil jsem a generálka se mě ptá : vy se ženíte ? To vy jste jím vyžvanil ? Že se žením, vy nestoudný žvanile ?

Myškin

Ujišťuji vás, že se mýlíte, ani jsem nevěděl, že se máte ženit.

Gaňa

Slyšel jste dnes u Ivana Fjodoroviče, že se dnes večer u Nastasji Filippovny všechno rozhodne. A tak jste tím to řekl. Nelžete ! Kde by se to byly dozvěděly ? Copak mi to stará nenaznačovala ?

Myškin

To vy musíte vědět líp, kdo jí to řekl, ale já o tom nemluvil.

Gaňa

Dobrá. Co je s lístkem. Odevzdal jste lístek ? Kde je odpověď ?

(Aglaja přistoupí .)

Aglaja

Kníže, pojďte, chci vám něco.

(Ustoupí s knížetem stranou .)

Vím, že jste ten lístek nečetl, nemůžete být důvěrníkem toho člověka. Chci, abyste mi lístek přečetl.

Myškin

(čte).

Dnes se rozhodne o mém osudu, víte jak. Půjde o to, abych se zadal navždy. Nemám práva na vaše účastenství, netroufám si činit nárok na jakékoliv naděje : Ale kdysi jste mi řekla slovo a to slovo ozářilo celou černou noc mého života a stalo se pro mne majákem. Řekněte ještě jednou takové slovo a zachráníte mne před záhubou. Řekněte jen : Všecko zruš a já všechno zruším ještě dnes. Po vašem slově znovu přijmu svoji chudobu a rád budu snášet své zoufalé postavení.

Uvítám boj, budu mu rád, vzkřísím se v něm s novými silami k životu ! Pošlete mi to slovo soustrasti (jen soustrasti - zapřisahám vás) - G.I.

Aglaja

Ten člověk ujišťuje, že slovo zrušte vše mne nezkompromituje a k ničemu nezaváže a sám mi dává písemnou záruku svým lístkem. Jen si všimněte, jak si pospíšíl podtrhnout jistá slovíčka a jak hrubě vyčnívá jeho tajná myšlenka. Přitom ví, že kdyby všechno zrušil, ale sám, aniž by čekal na mé slovo a aniž by se o čemkoli zminoval, bez jakékoli naděje na mne, že bych pak změnila své city k němu a že bych se snad i stala jeho přítelkyní. Ví to určitě ! Ale je to duše špinavá : Ví to a nedovede se rozhodnout, ví a přece žádá záruku.

Myškin

Co mu mám vyřídit ?

Aglaja

To se ví, že nic. To je nejlepší odpověď. Budete (2)

Myškin

Sám Ivan Fjodorovič mi to doporučil.

Aglaja

Tak se ho strážte, varují vás ! Naodpuští vám, že mu teď vrátíte lístek. A teď sbohem. Vícekrát se neuvidíme, sbohem.

Myškin

ano, ovšem (Odejde .)

Gaňa

Tak slušně (přistoupí k Myškinovi)

Myškin

Jaka Tak co, kde je odpověď ? Odpověď ! Co vám rekla ? Odevzdal jste jí vakaz ? Jakže ? Měj lístek ! On jí ho aniž neoddevzdal ! O, to jsem si měl myslet ! O, proklatě ! Teď chápnu, proč před chvílí nic nepochopila ! Ale jak to, jak to, že jste jí ho neoddevzdal ? Proklatě !

Myškin

Promiňte, naopak, podarilo se mi lístek odevzdat hned a přesně tak, jak jste si přál. Aglaja Ivanovna mi poručila, abych vám ho vrátil.

Gaňa Ady ? Kdy ?

Myškin Jakmile se vrátila z jídelny, podala mi lístek a poručila mi, abych jí ho přečetl a vrátil.

Gaňa A vy jste ho přečetl !! Vy jste ho četl ?

Myškin Ano, četl, právě teď .

Gaňa A ona sama, že vám ho dala přečíst ? Sama ?

Myškin Sama, věřte mi, že bych ho bez jejího vyzvání nečetl.

Gaňa (pauza)

Není možná ! To vám nemohla poručit ! Lžete !
Přečetl jste ho sám !

Myškin Mluvím pravdu a věřte, že je mi velice líto, že to na vás tak nepříjemně působí.

Gaňa Ale, nešťastníku, něco vám k tomu rekla, ne ?
Něco snad odpověděla ?

Myškin Ano, ovšem .

Gaňa Tak mluvte, mluvte, k čertu !

Myškin Jakmile jsem ho přečetl, rekla mi, že ji chcete nachytat, že byste jí chtěl zkompromitovat tak abyste od ní dostal naději a opíraje se o ni, abyste bez ujmy mohl skoncovat s druhou nadějí na 100000. Kdyby prý jste to udělal, aniž byste s ní smlouval, a všechno zrušil sám, nežádáje jí o záruku předem, tu by se snad stala vaší přítelkyní. A to je tuším všechno. A ještě tohle. Když jsem se jí ptal, co mám vyřídit a jaká je její odpověď, rekla mi, že to bez odpovědi bude nejlepší odpověď, myslím, že to bylo tak.

Gaňa

(v nezměrné zlobě)

Á ! tedy tak ! tedy tak ! Tak moje lístky hází oknem ven ! Á ! Ona se mnou nebude smlouvat ! Pak budu smlouvat já ! A uvidíme ! Mám za sebou ještě jiné jistoty, uvidíme ! Já jí ukážu, ohnu jí jako vrbový proutek ! A jak to vůbec, jak to že vy (idiote) používáte takové důvěry, necelé dvě hodiny po seznámení. Jak to ?

Myškin

To vám nedovedu vysvětlit.

Gaňa

Nechtěla vám snad v jídelně věnovat svou důvěru, když vás tam pozvala ? Když vám chtěla něco věnovat .

Myškin

Snad. Jinak si to nedovedu vyložit.

Gaňa

Ale zať, čert to vem, zať ? Co jste dokázal ? Cím jste se jí zalíbil ? Poslyšte, poslyšte, nemohl byste si aspoň na něco vzpomenout a uvědomit si po pořádku, o čem jste tam mluvil, slovo od slova, od samého začátku ? Nevšímal jste si něčeho, nevzpomínáte si ?

Myškin

Ó jistě, jistě, vzpomínám—Aned z počátku, jakmile jsem přišel, přišla řeč na Švýcary....

Gaňa

K čertu se Švýcary !

Myškin

Pak se mluvilo o trestu smrti

Gaňa

O trestu smrti ?

Myškin

Ano. Pak jsem vyprávěl, jak jsem strávil 3 roky a vyprávoval jsem jí příběh jedné chudé vesničanky

Gaňa

Dobrá, k čertu s chudou vesničankou ! Dál !

- Myškin Pak o tom, jak mi můj lékař Schneider řekl, co si myslí o mém charakteru, a jak mne přinutil
- Gaňa Do pekel horoucích s vaším Schneiderem, kašlu na jeho názor, dál ?
- Myškin Dál jsem mluvil o lidech, o různých výrazech tváří, řekl jsem, že je Aglaja Ivanovna téměř tak krásná jako Nastasja Filippovna. Nu a pak jsem se prořekl o tom portrétu.
- Gaňa Ale nevyzradil jste, co jste předtím slyšel u generála ? Ne, ne ?
- Myškin Opakuji vám, že ne.
- Gaňa Ale odkud to vědí, k čertu, - Ach ! Ukázala Aglaja lístek staré ?
- Myškin To vám mohu zavručit. Byl jsem tu po celý čas. A neměla k tomu ani příležitost.
- Gaňa A třeba vám něco užlo ? Ó ! Idiote prokletý, ani povědět nic neumí.
- Myškin Musím se ohradit Gavriilo Arsalionoviči, býval jsem opravdu tak nemocen, že jsem byl téměř lidem, ale teď už jsem dávno zdrav a je mi proto poněkud nepříjemné, když mi někdo říká lidem. I když vás lze omluvit vašimi nezdary, ale vynadal jste mi, ve své rozmrzelosti až dvakrát. A to bych velice nerad, zvláště když se na mne osopujete hned po prvním setkání. Nebylo by lepší, kdybychom se rozešli ? Mám ještě 25 rublů a určitě najdu nějaký hotel.
- Gaňa Promiňte, kníže, protoha vás prosím promiňte ! Vidíte, v jaké jsem bídě ! Vy ještě téměř nic nevíte, kdybyste znal vše, jistě byste mi aspon trochu odpustil.

Myškin

Ó, není třeba, abyste se mi tolik omlouval. Chápu, že je vám to vše nemilé a proto že nadáváte. Nu, pojďme tedy k vám.

Gaňa

(k sobě)

Průvodce

No takhle ho nemohu pustit.....ten šantala se mne všechno dostal a pak najednou shodil masku.....To něco znamená ! Však uvidíme ! Všechno se rozhodne, vše, vše ! Ještě dnes !

Nastasja

Proč se náhle strachuje. Toť čas teprve přijít !

(Odchází 4.)

Průvodce

Dnes, ještě dnes u Nastasji Filippovny ! Ale, bože co je to ! Kam to jde Nastasja Filippovna ? Nastasjo Filippovno !

(Běží za ní, vrátí se)

Je pryč ! Božínku... Božínku, co si to zase zamýšlela, ta... ta bídná žena ! Ta krásná, ztracená, božská, strašlivá žena ! Vždyť ona se vydala k Ivolginovým do Ganovy rodiny ! Copak sama nehlavila o tom, co slyšela, že se o ní v téročině povídá ? Je tam takové prostředí

Nastasja

(se náhle vynoří a octne se těsně vedle průvodce.)

Jaké ?

Průvodce

Jaké. Jako byste nevěděla.

Nastasja

No, přece !

Průvodce No práce ! maminka Nina Alexandrovna, sestra Varvara, a pak ten podnájemník Feddyšenko, a konečně otec rodiny generál ve výslužbě Ivolgin, copak nevíte, jak se o něm mluví a zaslouženě mluví ? Je to takový kašpar ubohý, neví co mluví a mluví rád.....
 O vy nevíte, jaké je to prostředí.

Nastasja Snad tam nežijí lidé ?

Průvodce Ó, Nastasjo Filippovno ! Ať se ctihodná matinka Ganova činí sebe víc, nedokáže o vás pomlčet anepřivítat po vás....

Nastasja Toe mi nahnal strachu. Teď tam teprv půjdu !

(Odchází)

Průvodce Nechodte, právě teď se tam určitě hádají, vždyť všichni dobře vědí, co má přinést dnešní večer.....

(Nastasja zmizí)

A kníže ! Nastasjo Filippovno ! Nastasjo !....
 vždyť je tam ještě kníže, s tím vy se nesmíte setkat, jen se s ním, Nastasjo....

(Za závěsem zazní zvonek.)

Je pozdě !

(Průvodce vkročí za zvukem, ale pak se otočí a opře hlavu o portál.
 Za scénou zní hlasy.)

(Za závěsem hlasy.)

Nastasja

(hlas za závěsem)

Konečně! Když jsi líný spravit zvonek, sed alespon v předsíni, když člověk zaklepe. No vidíš, teď jsi mi zas upustil kožich, ty nemehlo, že tě nevyženu! Běž mne ohlásit. No! Co je? Teď jde za mnou s kožichem! Nač ho neseš za mnou? Cha-cha-cha! Ale ty jsi blázen, člověče! Co je tohle za idiota! No kam jdeš? Koho chceš ohlásit?

Myškin

Nastasju Filippovnu.

Nastasja

Podívejme! Ty mne znáš? Já tě nikdy neviděla! Tak běž Co je to za křik?

Myškin

Vadí se.

Průvodce

Já to věděl! Ztichli! To si myslím. Hrom z jasného nebe není nic proti téhle návštěvě. Celá ona. Kdepak by počkala, ne, to je musí svou první návštěvou počít právě v den svých narozenin, právě v den kdy slíbila, že rozhodne o jeho osudu. Copak si to mohou vykládat jinak než jako samotné rozhodnutí?! Já to věděl! Už to začalo, slyšíte? Z

(Za závěsem hluk, hlasy, vyniká hlas Nastasji, rozpustile veselý, líbezný, škodolibý.) panovačný,

Čím líp, tím hůř. V žilách mne mrazí z té její veselosti! Dovedu si představit, matka sotva dýchá, aby neprozradila své pokorení, sestra, div neomdlí, jak dusí vztek a ženich? Tenhle významný, památný den je snad nejstrašnější den jeho života.

Nastasja

(přichází, sedá si na židli)

Tak co, kde máte pracovnu? Tak mluvte přece! A.....kde jsou podnájemníci? Pržíte si podnájemníky, že? Kde je máte? Vždyt vy nemáte ani pracovnu. A je to výhodné? Jak to vypadáte? Bože můj, jak to v téhle chvíli vypadáte?

Myškin (Gaňovi)

Napijte se vody. A neďtejte se tak.....

Gaňa (popadne Myškina za ruku, ale v příští chvíli se vzpamatuje a rozesměje)

Ale co je vám, kníže, copak jste nějaký lékař ?

Nastasja Kníže ! On je kníže ? Představte si a já ho v předsíni měla za lokaje a poslala sem s hlášením ! Chabha. A div jsem vám nevynadala, vidte, kníže ? Promínte, prosím. A kdo, jaký kníže ?

Gaňa Náš podnájemník.

(Šeptá)

Idiot.

Nastasja Prosím vás a proč jste mne tuhle nevyvedl z omylu, když jsem se tak hrozně..... ve vás mýlila ?

Myškin Podivil jsem se, když jsem vás tak náhle před sebou spatřil. Před nedávnem jsem viděl váš portrét, pak jsem o vás mluvil s Japončinem a ráno mi o vás povídal Parfen Rogožin. V té chvíli, kdy jsem otvíral dveře, jsem na vás taky myslel, a vy najednou přede mnou.

(Zvonek)

Nastasja A jak jste mne poznal ?

Myškin Podle portrétu a

Nastasja A.....

Myškin

A také podle toho, že jsem si vás právě tak představoval.

Nastasja

Kdy, kde ?

Myškin

Jako bych byl vaše oči už někde viděl.... ale to není možné. To jen tak.... Nikdy jsem tady nebyl. Snad ve snu.

(Odcházejí.)

(Na scéně se opět objeví průvodce. Hledí za odcházejícími - Nastasjou a Myškinem - smutně, skličene. Za scénou tlumený hovor, náhle zasní smích Nastasji a v zářetí se objeví Nastasja za Průvodcem. Položí mu důvěrně ruku na rameno.)

Nastasja

Coopak je ti ? Ale to nesmíš ! To nesmíš být smutný, když mně se tady líbí. A nehleď na mne tak. Máš oči jako.... ten - tam, kníže mu říkáš, slyšels ? Opravdu je kníže ? Neboj se, nic se nestane, jsem dnes velmi, velmi rozzlobená. Pojd se mnou, je tam veselo. Starý generál Ivalgin, vykládá strašně směšné příhodu se dvěma dámami a publikem - ale tak ! Nejsměšnější na tom je, že jsem nedávno někde čtla, v některém časopise, ano v Indépendance de Belge ! Směju se a Gane je stuhlý jako led. Ale kdyby naň chrstl pár kapek vody, zasycí jako od rozžhavené plotny - jak je rozpálený vztoky. Pojd ! Ach, ! Slyšels ten hlas ! Poznáváš ho ! Nu teď to začne ! Pojd můj smutný rytíři !

Rogožin

Vidíš ho ? Rozpoznává se v Rogožině Rogožině ?

(A odběhne jen závěs se zavlní.)

Gane

Připouštím, že jsem vás kdysi poznal, ale....

Průvodce

(dlouze a beznadějně vzdychne.)

Rogožin

Vidíš, poznáváš ho ?

(Za závěsem.)

Rogožinův hlas

(Buď zdráv, Gane, ty pacholku ! Tak co nečekala Parfena Rogožina ?)

(Nastasja se objeví v rozchodu závěsu, zpola se halí do cípu jedné půlky, kotučuje s Rogožinem, který právě vstupil na scénu i s Průvodcem; ten se

Rogožin

(na scéně)

Vy....vy ! Tak je to tedy pravda ? To je
- konec !? No.....

(Téměř vběhne Gaňa)

Teď mi to splatíš ! Všechno mi splatíš !
No....ach !

(Přistupuje ke Gaňovi, stanou tváří
v tvář. Nastasja přihlíží klidně,
náhle je přehodí cípem závěsu. Všichni
zmizí opět za závěsem, jen její smích
zní.)

Právodce

To je konec ! Konec, konec, konec ! Vždyť
nepřišel sám ! Je tu s kumpány, s celou
bandou ! Utichli ! Přitomnost dam je
ovšem poněkud tísní, překáží, ale jen do
času, jen do začátku, než dá někdo první
popud, k výkřiku a k tomu, aby se z a č a l o !
Co teď bude, co to bude !

(Rozstříhem závěsu se náhle vyrojí
všichni, Nastasja, Rogožin, Gaňa,
Myškin - Právodce překvapen uprostřed
scény, téměř odletí stranou.)

Gaňa

Dovolte, co to má vůbec znamenat ? Tuším,
že jste nepřišli do stáje, pánové, tady je
má matka, a sestra..... Za prvé prosím,
abyste se všichni odebrali do salonu,
a pak dovolte, abych se vás zeptal.....

Rogožin

Vidíš ho ? Nepoznává mě ? Nepoznal Rogožina .

Gaňa

Připouštím, že jsem vás kdesi potkal, ale.....

Rogožin

Vida, potkal! Vždyť jsem ti ani ne před měsícem
dal vyhrát dvě stě otcových rublů; tys mě
tam zatah a tvůj přítelíček ti nahrával.
Nepoznáváš mě ? A kdybych ti teď ukázal
tři stříbrnáky, vytáhl je z kapsy, doplazíš
se za nimi po kolennou až na Vasiljevský
ostrov - takový jsi ! A já si tě přijel

koupit celého, nehleď na to, že sem jdu v takových botách, já mám brachu peněz tolik, že si tě koupím i s celým tvým živým inventářem... když budu chtít, všechny vás koupím! Všechno! Ech! Nastasjo Filippovno, nevyhánějte mě, rekněte jenom slovíčko: berete si ho nebo ne?

(Právodce mluví.)

Nastasja

(po pause, tiše)

(hlas)

Vábec ne, co je vám? Jak jste vůbec přišel na takovou otázku?

Rogožin

Ne! Ne!! Tak tedy ne! A mně rekli..... Ach! No! Nastasjo Filippovno! Oni povídají, že jste se s Gaňou zasnoubila! S ním? Copak je to možné? Já jim to všem říkám! Já ho za sto rublů koupím, dám mu tisícovku nebo tři, aby se vás zrek, uteče od vás v předvečer svatby a nevěstě mi nechá celou. Nemám pravdu, Gaňo, pacholku! Koupím tě, koupím!

Gaňa

Táhni odtud, jsi opilý!

Rogožin

Reh, buď jak buď, Nastasjo Filippovno! Ta je 18.000!

(Hodí balík před ní.)

(Všichni se vrací.)

Tady! A budou ještě.

Rogožin

Právodce

Gaňa

Psst, krot' se, tiše.....

(Šeptá mu cosi do ucha.)

(Všichni se vrací.)

Rogožin

Ne, v tom jsi, kamaráde, hlupák, nevíš kam jsi to našel..... ale jak vidět, jsem hlupák i já. Beh, všechno jsem pokazil, že jsem tě poslechl.

Nastasja

Osmnácet tisíc, mně? Mužik!

Rogožin

Ale kdež, čtyřicet tisíc, ne osmáct, čtyřicet. K sedmé slíbili Vanka Pticein a Biskup přinést čtyřicet. Všechny na stůl! A když se tak na mne všichni díváte, tedy sto tisíc!

(Všichni zajdou, Průvodce se vrátí).

Průvodce Gaňova sestra ! Ona se neovládne. Jak to v ní kypí. Ta nestoudnice ! Ta nestoudnice !

(Průvodce zajde.)

Nastasja (hlas)

Kdo ? To mně tu říkají nestoudná ? A já je husa přišla pozvat na večer ! Takhle se ke mně chová vaše sestrička, Gavriilo Ardalionoviči !

(Výkřik - ticho .)

To je mi dívka ! Bravo ! Blahopřeji !

Průvodce (vběhne)

Gaňa whytil sestru za ruku. Několik vterin stáli oba při sobě, tváří v tvář. Gaňa držel její ruku ve své, Varja trhla jednou, trhla po druhé a pak, pak plivla bratrovi do obličeje ! Gaňovi se zatmělo v očích, rozmách se na sestru

(Všichni na scénu)

Myškin Nechte toho, dost !

Gaňa Ty ? Co ty mi budeš věčně křížit cestu ?

(Vytne mu políček.)

(Kníže zbledne, vyčítavě pohlédne Gaňovi přímo do očí, rty se mu třesou a pokoušejí se cosi vyslovit : akryl mu je jakýsi podivný a zcela nepřiměřený úsměv .)

Myškin (zakryje si tvář rukama, odejde stranou, postaví se tváří k oponě a pak :)

Ú jak se budete stydět za svůj skutek !

Průvodce

To nic, to nic

Rogožin

A budeš litovat, budeš ! Budeš se hanbit, Gano, žeš takovou ovcí urazil ! Kniže, duše moje, nech je být : vykašli se na ně, pojďme ! Poznáš, jak dovede milovat Rogožin !

Myškin óá

(odchází - jí)

A vy, že se nestydíte ! Copak jste taková, jakou jste tu předváděla ? Copak je to možné ?

Nastasja

(tiše)

A já opravdu nejsem taková, uhodl, uhodl....

(Ganovi)

Neprovázejte mě ! Na shledanou, do večera ? Určitě, slyšíte ?

Rogožin

(křikne od portálu)

Prohrála , Gaňko, prohrála, pacholku !

H u d b a .

(Všichni odešli, osaměl Průvodce. Snad jediné hudba prozrazuje to, co on sám říci nesmí: že je též zamilován do podivné ženy - A nemyslete si, i Rogožinovi by ji neváhal přebrat, i zálety Japancinovy, jeho tajné spády by odhalil... jenom jednomu to udělat nemůže.... snad nemyslite, že Ganovi ? Hudba přechází v skotsčivou, pak slavnostní, významnou.)

Průvodce

Stmívá se, je večer, už se u ní schází společnost, podivná a plná rozporů, jako ona sama. Je tam jistě ten hrubý, špinavý kašpar Ferdýsenko, proč jen mu to dovoluje, ona, taková, taková..... Pak stařeček učitel, neškodný, ale k čemu, co tam u ní má co dělat stařeček! A ten neznámý mladý muž, hrozně stydlivý, a také čiperná dáma herečka, pak ještě nějaká krásná dáma. Krásná společnost, veselá beseda!

Ovšem, nemluví o nejváženějších hostech, zvláště zvaných, Afanasii Ivanoviči Tockém a Ivanu Fjodoroviči Jevančini. A pak ---.... "kníže..... a "ženich". Ech, Nastasjo Filippovno!

(Hudba stupňuje tempo, ve stále bohatším, ale znepokojivém rytmu. Cinknou poháry, tlesknutí či výkřik a volně vstoupí celá skupina. Uprostřed panechávají Nastasju Filippovnu, zářící, nebeskou, královnu. Po Průvodcově neblahých tušeních jako by někdo foukl - a rozprchla se jako dým, jako neskutečný a hloupě navozený prelud.)

Nastasja

Kníže, tady jsou mí staří přátelé, generál a Afanasij Ivanovič a všichni mně chtějí prodat. Řekněte mi, co myslíte: mám se vdát nebo ne? Jak vy řeknete, tak to udělám.

(Gaňa strnul jako solný sloup.)

Myškin

Za...za koho?

(Zeptal se kníže zmírajícím hlasem.)

Nastasja

(ostře jako prve)

Za Gavrilu Ardalionoviče Iválgina!

Myškin

(po odmlce, zašeptá konečně)

N- ne...nevzávejte se!

Nastasja

Budiž, stane se ! Gavriilo Ardalionoviči !
Slyšel jste, jak kníže rozhodl ? Nuže, to
je také má odpověď : a teď je s tím
skončováno jednou pro vždy.

Průvodce

(zády k obecenstvu)

Nastasjo Filippovno....Nastasjo Filippovno !

Nastasja

Co je vám ? Pánové ? Co jste se tak vypla-
šili ? Jak se to všichni tváříte ?

Průvodce

Já jen...ohledně jemnostpána Tockého, vašeho...
pěstouna. Podívejte, jak zbledl. Ale...vzpo-
mente si, Nastasjo Filippovno....slibila
jste mu zcela dobrovolně a mohla byste ho
snad i ušetřit....je mu těžko a je ovšem
na rozpacích....ale....Zkrátka, teď, v takové
chvilí a před lidmi a všechno tohle....
ukončit takovým vtípem, vyprávěli jsme si
přece vtípy,, je to věc vážná, věc cti a
srdce....na němž záleží.....

Nastasja

Já ti nerozumím. Z a prvé - co je to před
lidmi ? Copak nejsme v krásné, intimní
společnosti ? A proč vtípem ? Copak to
není vážné ? Slyšeli jste jak jsem rekla
knížeti : jak vy reknete, tak se stane.
Kdyby byl řekl ano, byla bych svolila, ale
on řekl ne. Celý můj život visel na vlásku:
co už může být vážnější ?

Průvodce

Ale kníže ? Co s tím má společného kníže ?
A kdo to vůbec je kníže ?

Nastasja

Kdo ? První člověk, jemuž jsem za celý
život uvěřila. On uvěřil ve mne, na první
pohled, a proto mu věřím také já.

Gaňa

(hlas se mu třese, když konečně promluví)

Pak nezbývá, než abych Nastasje Filippovně
poděkoval za neobyčejnou delikátnost, jíž
ke měprojevila, tak to ovšem také
muselo dopadnout...ale..kníže...Kníže má
v téhle věci.....

Nastasja

...záruka na 75.000, že Y to jste chtel říci Y nezapírejte, chtel jste říci právě to!, Afanasiji Ivaroviči, zapomenla jsem dodat : těch 75.000 si vezte a vezte, že vás propouští zadarmo. Bylo toho dost ! Musíte si konečně vydechnout i vy ! Devět let a tři měsíce ! Zítřka to už půjde podle nového pořádku, ale dnes mám svátek a mohu si dělat co chci, poprvé v životě. Generále, vezte si váš drahouka a věnujte ho ženě, tu máte : a zítřka se stěhují i z bytu, nadobro. A víc už nebude večera, pánové !

Průvodce

Nastasjo Filippovno, Nastasjo Filippovno

(„vonění.“)

Nastasja

... a tady je rozuzlení ! To je Kogošin a jeho sto tisíc !

(Všichni odcházejí. H u d b a. Neodejdou v rozstrihu závěsu se objeví Kogošin. V ruce drží balíček peněz .)

Ys dodržel slovo Y Chlapík ! Posad se, prosím! Kdo to přišel s vámi ? Ti, co odpoledne ? Ať vstoupí všichni. Tuhle je pánové sto tisíc, všechno v tomhle ušmudlaném balíčku. Onedá mě přeplácel : začal od osmnácti, pak najednou skočil na čtyřicet a pak rovnou na třechle sto. Křičel jako šílenec, že mi večer přiveze sto tisíc - a dodržel slovo ! Fúj, jak ješ bledý ! Co vy se šklebíte, generále ? Je to snad neslušné ? Nechte té vznešenosti ! Ze jsem ve francouzském divadle v loži jako nedostupná, povznesená ctnost sedávala a prede všemi, kdo za mnou po celých...pět let běhali, utíkala a jako hrdá nevinnost hleděla, to byla jen moje blábovost a nic víc ! Tuhle před vámi přišel a položil na stůl sto tisíc, po pěti letech nevinnosti - a venku zatím už jistě stojí trojky a na mne čekají. Na sto tisíc mne ocenil ! A še jsem si té tuhle Ganečko dobírala, to proto, že jsem schválně chtěla vidět, naposledy, kam

až můžeš dospět ? A překvapils mne opravdu. Leccého jsem se nadála, jen toho ne ! Copak sis mne mohl opravdu vzít, věda, že mi tamhle ten daruje takový drahokam a to div ne v předvečer tvé svatby a já že dárek přijímám ? A Rogožin ? Ten si mne vydržoval přímo v tvém domě, před tvou matkou a sestrou, a tys i potom přijel na námluvy a div jsi s sebou nepřivezl i sestru ! Měl tedy pravdu Rogožin, když říkal, že se za tři stříbrné po bříše doplaziš na Vasiljevský ostrov ?

Rogožin

Doplazí.

Nastasja

A kdybys hlady zmíral, ale ty prý dostáváš docela slušný plat ! Ne teď věřím, že je takový za peníze schopen ženu podríznout. Ty jsi ale nestyda ! Já jsem nestydatá, ale ty ještě hůř ! A co vy generále ? Jste to vy Nastasjo Filippovno, taková delikátní, s takovými bystrými myšlenkami - to jste chtěl říci generále ? A podívejte se i na toho kytičkáře na jemnostpána Afanasije Ivanoviče, ten důstojný výraz. Zač jsem promarnila ve své zlobě těch pět let ? Věřte nebo ne, před čtyřmi roky jsem si myslela, neměla-li bych si vzít rovnou tu svého Afanasije Ivanoviče. Sám se mi nabízel, věříte ? Pravda, lhal, ale je příliš chytlavý, neobstál by. A byla bych ho donutila. Ale pak jsem si pomyslela : stojí-li pak vůbec za to zlobení ? A celých těch pět let jsem se tak nadýmala, já hloupá ! Ne raději na ulici, tam patřím ! nebo si zarádit s Rogožinem a zítra jít za pradlenu ! Protože já tu nemám na sobě kouska vlastního : Odejdu, všechno mu hodím k nohám, poslední hadřík mu nechám, a kdo si mě vezme nahou, jen se zeptaj tuhle Gani, jestli pak si mě vezme ? Ani ten Ferdysčenko si mě nevezme.

Průvodce

Ferdysčenko si vás možná nevezme, Nastasjo Filippovno, upřímně řečeno, ale kníže, kníže ano !

Nastasja Je to pravda ?

Myškin (šeptá)

Je.

Nastasja Vezměte si mě, jak jsem, bez ničeho ?

Myškin Vezmu, Nastasjo Filippovno... Nic neznám, Nastasjo Filippovno, nic jsem neviděl, máte pravdu, ale já.....já bych měl zato, že vy mně tím prokazujete čest, ne já vám. Já nejsem nic, ale vy jste trpěla a z takového pekla jste vyšla čistá a to je hodně. A proč se stydíte a chystáte odejít s Rogožinem ? To je zimice....Dala jste panu Tockému sedmdesát tisíc a říkáte, že všechno co tu máte, všechno že opustíte, to nikdo jiný neudělá. Já vás.....Nastasjo Filippovno.....já vás mám rád. Umru pro vás, Nastasjo Filippovno. Nikomu nedovolím, aby o vás slovo řekl, Nastasjo Filippovno...Budeme-li chudí, budu pracovat, Nastasjo Filippovno....Ale možná, že ani nebudeme tak chudí, že budeme velmi bohatí. Ještě ve Švýcarsku jsem dostal z Moskvy dopis, ale neměl jsem dnes ještě možnost něco podniknout, tady je.....

Krůvodec Stůjte ! Nemusíte nic zkoumat. Kníže je opravdu boháč, zdědil celé jmění - půldru-
hého milionu .

Nastasja Posad se vedle mě, kníže. A vy ostatní, vy se dívejte, podívejte se dobře, a - blaho-
přejte Nastasje Filippovně.

Rogožin (náhle vykřikne)

Zřekni se jí ! Já si ji беру ! Já hned teď беру ! Je moje ! Dám jí naš si vzpomene !

Nastasja Slyšíš, kníže, jak tvou nevěstu mužik
vydražuje ?

- Myškin Je opilý. Ale má vás velmi rád.
- Nastasja A nebude ti pak hanba, že by tvá nevěsta byla málem s Rogožinem odjela ?
- Myškin Nebude.
- Nastasja A až ti řeknou, že si tvou ženu po léta vydržoval Tockij ? Nežrekneš se jí ?
- Myškin Nežreknu.... Nežila jste s ním z vlastní vůle.
- Nastasja A nikdy mi to nevyčteš ?
- Myškin Nevyčtu .
- Nastasja Nu, pamatuj a nezaříkej se. Je to na celý život !
- Myškin Nastasjo Filippovno... Chtěla jste se teď zničit, nenávratně, protože byste si to pak nikdy neodpustila : a vy zatím za nic nemůžete. Není možné, aby se váš život docela zmařil. Co na tom, že za vámi přišel Rogožin a že vás Gavriila Ardalionovič chtěl podvést ? Proč si to neustále připomínáte ? To co jste udělala vy, toho je schopen málokdo, opakují vám, že a že jste chtěla jet s Rogožinem, k tomu jste se odhodlala v chorobném záchvatu. Stejně byste hned zítra šla dělat pradelnu, u Rogožina byste nezůstala. Jste hrdá, Nastasjo Filippovno, ale jste asi do té míry nešťastná, že se opravdu pokládáte za vinnou. O vás je třeba velmi pečovat, Nastasjo Filippovno ! Budu o vás pečovat. Onehdá jsem spatřil váš portrét, jako bych byl poznal známou žvár. Měl jsem v té chvíli dojem, jako byste mne volala... já... já... si vás budu celý život vážit, Nastasjo Filippovno.....
- Nastasja (po pause)

Děkuji vám, kníže, nikdo se mnou dosud ještě

tak neřekl, všichni se o nás takhle jako nikdo
z pořádných lidí o nás nestál. Hogošine ?
Kam jsi nás to chtěl vést ?

Hogošine Do Jekatěrinofu .

Průvodce Ale Nastasja Filippovno, snad jste se.....

Nastasja A vy jste si opravdu mysleli, že zničím
takového mládence ? Ne, ne. Jedeme Hogošine !
Připrav svůj balíček ! To nic, že se chceš
ženit, peníze mi přece dej. Třeba si tě ještě
ani nevezmu. Nebo sis myslel, když ses sám
chtěl ženit, že ti balíček zůstane mezi prsty ?
Kdepak ! Já jsem nestoudnice ! Aniže ! Ty teď
potřebuješ Aglaju Japaneččinovou, ne Nastasju
Filippovnu ! Ty se nebojíš, ale já bych se bála,
že jsem ti život zkažila, a že mi to pak
vyčteš. A ty Ganěčko jsi Aglaju Japaneččinovou
propásl, jestli pak jsi o tom věděl ? A dybys
s ní nebyl smlouval, určitě by si tě byla
vzala.

Gyakin Snad ne, snad nechcete

Nastasja Snad sis nemyslel ? Deset let jsem žila v
žaláři, teď se chci bavit ! Já jsem holka
z plíce ! Co, Hogošine . Jedem !

Hogošine (zarve)

Jedem ! Ej vy, víno dokola.... Uch !

Nastasja Víno sem ! Budu pít ! Muzika ... bude ?

Hogošine Bude, bude ! Nepřibližujte se ! Je má !
všechno je má ! Královno ! Konec všemu !

Nastasja Jedem ! Hotovo !

Hogošine Hotovo !

Nastasja

Jedem. Ne počkej ještě ! Gaňko, něco mě napadlo. Chci tě odškodnit, chci si tvou duši naposled prohlídnout. Vidíš tam ten balíček, je v něm stotisíc. Teď ho hodím do krbu, do ohně, přede všemi, všichni jste svědky ! Jakmile celý v ohni chytne, lez do krbu, ale bez rukavic, nahýma rukama a rukávy si vykasej a vytáhni balíček z ohně. Když ho vytáhneš, je tvůj, všech sto tisíc ! Malíčko si popálíš prstičky, ale zato je to sto tisíc, jen si představ. A když pro ně nepolezeš ty, ať shoří - nikoho k nim nepustím. Pryč ! Všichni pryč ! Peníze jsou moje ! Vzala jsem si je za noc u Rogožina. Jsou peníze moje, Rogožine ?

Rogožin

Tvoje, radosti má ! Tvoje, královno !

Nastasja

Tak všichni ustupte, dělám si co chci !
Nepřekážet !

Průvodce

Co... není možná ! Myskine... Rogožine !
Vy Gavriilo Ardalionoviči ! Copak nevidíte,
že je šílená ! Vy

(divákům)

zadržte si, zadržte ! Královno všemohoucí !
Sto tisíc ! Hoří !

(průvodce pobíhá po scéně, zaběhne mezi
diváky, zdá se, že zašilel on.)

Nastasja

Pryč ! Všichni stranou ! Ty šílený zmiz !
Já tu poručím ! Tak Gaňo, ty můj vyvolený,
co stojíš, člověče ? Tam jsou peníze !
Polez ! Štěstí se na tebe usmívá !

(Ale Gaňo už mnoho přetrpěl za ten den
a k této zkoušce není připraven. Houf
se rozestupuje, Nastasja Filippovna
stojí u samotného krbu a nespouští
z Gaňi ohnivého, upřeného pohledu. Gaňo

v fraku, s kloubkem v ruce a v rukavičkách před ní stojí mlčky a s rukama na prsou zkříženými hledí do ohně. Žár z portálu sílí a šíří se stále víc.)

Ej, shoří, vysmějí se ti, pověsíš se, já nežertuji !

Průvodce (odchází mezi diváky, stále se vzdaluje, mluví mezi chůzí).

Tenký dlouhý jazýček olizuje balíček. Oheň se rozběhl po papíře, po rozích, chytl obal ! Vzplanul ! Jasný oheň letí vzhůru !

Hogožin To je královna, to je po našem ! No, kdo z vás, mazurkové, dokáže takový kousek ?

Průvodce Zuby ho vyrvu za jedinou tisícovku ! Gaňo, nedělej drahoty, polez do krbu, fanfarone ! Shoří ! O za-tra-ce-ně !

(Průvodce se rozběhne, letí celým sálem a skokem se otčene u Gaňi. Ten ho odstrčí, až průvodce upadne, otočí se, zamíří k východu uličkou, zapotáčí se a padne jako podtatý. Umdlel.)

Nastasja Vodu, líh ! Jsou jeho ! Celý balíček je jeho ! Slyšíte, přece jen odolal, vydržel. Je v něm tedy ještě víc než lačnosti po penězích. Nevadí, však se probere ! Balíček je jeho ! A teď tu buďte zdraví ! Sbohem kníže ! Poprvé jsem poznala člověka. Buďte sbohem všichni. Jedeme, Hogožine... Jedeme ! Jedu ! Do Kateřinghofu ! A zítra na ulici !

Myškin Nastasjo Filippovno

(Běží za ní .)

Aglaja

(sama se slunečnickem, v překrásných,
nadýchaných letních satech).

Jaký den ! Jaký je to dnes dne ! Jako by
to ani nebyl náš Petěrburg, věčně zamžený,
studený, nevlídný..... Jako bych to ani
nebyla já, Aglaja Jspencimová. Všude plno
jasu, slunce, barev. A já - nikoho nepotřebuji,
nikoho nečekám, a je mi tak volně, volně!.....
Vlak ještě nepřišel ? Neslyšeli jste nic ?
Rodičné, touhle dobou vždycky přijíždí.....
Ano na tom nezáleží, ptám se jen tak.....
jen tak.....

(Vyjme ze zádudní psaníčko, čte .)

" Kdysi jste mě poctila svou důvěrou. Možná,
že už jste na mne docela zapomněla . " -
Zapomněla....ani jsem na něho nemyslela, jak
jsem mohla zapomenout ? - " Jak se stało,
že vám píši ? Nevím : pocítil jsem neod-
olatelnou touhu připomenout se vám, a
právě vám. - Ia čest ! Kolikrát jsem vás
všechny tři potřeboval, ale ze všech tří
jsem pokaždé viděl před sebou jen vás.
Velmi vás potřeboji, velmi. Nemám co o sobě
psát, nemám co vyprávět. Ani jsem to neměl
v umyslu ! chtěl jsem jen, abyste byla
šťastna. Jste šťastna ? Jen tolik jsem vám
chtěl říci."

Váš bratr (!) kníže L. Myškin.

mm...Jak se jen opovažuje....ani mi po něm
nic není a po t o m v š e mPo
takové době ! Nebo si myslí, že se už na to
docela zapomělo, co bylo před půl rokem ?
Zmizí uprostřed strašlivých orgií v
"ekatěringhofu - s tous tou
objeví se v Moskvě, ta....Žena tam přijede
v zápětí, Rogožin ji dostihne, ona zmizí
znovu - a tentokrát zmizí s ní i Myškin.....
A on si po tom všem troufá psát !

(Rozhovorána chce odejít, pak se náhle její výraz změnil, je to opět ten dětský obličej roznarňáho smíčku, jak jsme ji poznali na počátku příběhu.)

(Přednší z Puškinovy básně o "chudém rytíři.")

.....

.....

Rytíř ubohý ! Ale nejlepší na celé věci je, že mi píšou oba - ona také ! Prý mne obdivuje, prý věří v mou dobrotu a kdeasi cosi, prý mi přeje s knížetem štěstí ! Ach ta ! A on ! Jen at přijde, jen at se opovází, rytíř ubohý. A jestli toužím po setkání s ním, tedy jen abych se mu vysmála, jen abych ukázala celému světu jako směšný je to patron ! Dnes má přijet - jen at přijede, jen at si ke mě přijde pro odpověď na své hloupé psaníčko - já mu odpovím ! Počkejte Zdá se, že vlak právě přijíždí... Půjdu se procházet před nádražím.

(Odejde)

(Přichází Myškin a Kogožin)

Myškin

Čekals mě ?

Kogožin

Proč se ptáš ?

Myškin

Čekals mě dnes ?

Kogožin

Neřozumím.

Myškin

Když jsem vystupoval z vlaku, zdálo se mi, že jsem v houfu zahlédl pár právě takových očí, jakým ses na mne díval, odzadu, když jsem vstupoval. Ale možná, že se mi to jen zdálo.

- Rogožin (breptá)
Člověku se toho nazdá.....
- Myškin Slyšel jsem o tobě věci, jako bys to ani nebyl ty.
- Rogožin Lidí toho napovídají.....
- Myškin To je tma, ponuré obydlí. Svatba bude tady ?
- Rogožin T - tady.... Víš, že to na mě nezáleží.....
- Myškin Poprvé ke mě přiběhla sama, div ne od oltáře a proboha mě prosila, abych jí před tebou zachránil. Pak utekla i mě, tys jí znovu vyhledal a k oltáři vedl a ona ti znovu utekla, prý sem. A teď prý jste se znovu domluvili. Jel jsem do Petěrburgu s umyslem přemluvit ji, aby jela do ciziny - musí se léčit. Myslel jsem, že by jela sama beze mne. Je-li pravda, že je mezi vámi všechno docela urovnáno, pak jí zmizím z očí a ani k tobě vícekrát nepříjdu. Víš, že jsem byl vždy upřímný, ale nikdy před tebou netajil, co si o vás dvou myslím. Vždy jsem říkal, že s tebou docela určitě zahyne. I ty s ní. Byl bych rád, kdybyste se znova rozešli. Dávno jsem ti řekl, že ji nemiluji láskou, nýbrž lítostí. Tys mi tenkrát odpověděl, že mi rozumíš. A teď - jak nenávisťně se teď na mne díváš. Přišel jsem tě uklidnit, parfene, protože jsi mi velmi drahý, protože tě mám rád a teď odejdu a vícekrát už k tobě nikdy nepříjdu.
- Rogožin Posed se mnou chvíli - dávno jsem tě neviděl. Když tě nemám před sebou nenávidím tě tak, že bych tě hned otrávil ! Teď se mnou jen chvílku sedíš a už jsi mi milý jako dřív. Posed .
- Myškin Tak ?
- Rogožin My jsme, kamaráde, každý z jiného těsta. Říkáš, že ji máš rád lítostí. Já k ní žádnou lítost necítím. Každou noc se mi o ní zdá : pořád

o tom, že se mi s jiným vysmívá. Tak je to, kamaráde. Zachází se mnou jako se psem. S Kellerem, s tím oficírem, co boxoval, to vím docela jistě, si vymyslela nejvšemožnější milostné pletky, jen aby mě zesměšnila. Ještě jsem, povídá, svou paní, když budu chtít, nadobro tě vyženu a sama odjedu do ciziny. A jindy se zas zamračí a slova na mne nepronluví. Jednou jsem ji popadl a povídám: slíbilas, že se mnou půjdeš k oltáři, vetpuješ do počestné rodiny, a víš kdo po tom všem jsi? Víš kdo jsi?

Myškin

Tos jí řekl?

Rogožin

Řekl.

Myškin

A ona?

Rogožin

Teď tě možná, ani za lokaje nepřijmu, natož abych si tě vzala za muže. A já zas povídám, odtud nepůjdu a konec. A já povídá ona, zavolám hned Kellera a ten tě vyhodí za vrata. A tu jsem po ní skočil a ztloukl ji, až smodrala.

Myškin

Není možná!

Rogožin

Povídám, že jsem to udělal! A pak, pak jsem půl druhého dne nejedl, nepil, nespál, z jejího pokoje nevycházel a před ní se po kolenou plazil. Nepůjdu, dokud mi neodpustíš a jestli mě dáš vyhodit, utopím se. Já si tě přece jen vezmu Parfeně Semjonoviči, povídá, ne že bych se tě bála, ale vždyt zahynu tak jako tak. Určila den svatby. Jenže před samou svatbou utekla sem. Čekej, povídá, jestli chceš. A roč ses sem přiklinal, jako by tě zapálil: Z lítosti? Che - che!

Myškin

Myslíš, že tě klamu?

Rogožin

Ne, věřím ti, jenom nic nechápu. Nejspíš je ta tvá lítost ještě horší než ta moje láska!

Myškin Což o to, tvá láska je od vzteku k nerozumní a až pomine, bude to možná ještě horší.

Kogošin Že ji podříznu ?

Myškin (se zachvěje)

Nejpodivuhodnější je na tom to, že vůbec ještě může pomýšlet na vdavky s tebou. Co na tobě má ? peníze ? Nesmysl. Nebo jí jde jen o muže ? Těch by si našla. Nebo jí máš opravdu rád ? Snad.... O tvé lásce je přesvědčena. Ale možná že je i ještě některými tvými schopnostmi. Jinak to nemůže být ! Ovšem, že nemůže o tobě smýšlet tak špatně, jak jsi říkal. Jinak by to znamenalo, že jde vědomě na smrt, do vody nebo pod náž, když si tě bere. Copak je to možné ?

Kogošin Ty opravdu nic nechápeš, kníže ? Ještě ses nedovtípl v čem je háček ?

Myškin Nerozumím .

Kogošin Nerozumíš ? Což, možná, že opravdu nerozumíš, che - che . Říká o tobě, že jsi.... tento.... Tak abys věděl, má ráda jiného ! Právě tak jako jí mám teď rád já, má ona ráda jiného. A víš koho ? Tebe ! Toš nevěděl ?

Myškin Kne ?

Kogošin Tebe. Má jen strach, že tě zostudí a život ti akazí. Avšak mne znáš, jaká jsem, tak mi to vědycky říká. Tebe zničit a zostudit, to se rozpakuje, ale mne si vzít, to zřejmě může - tak si mě považuje.

Myškin Ale jak to ? Ndyž od tebe utekla ke mě a ode mne.....

Kogošin a od tebe ke mě... Che.. Utekla, protože se lekla, že tě má tolik ráda. Tys o tom vážně nevěděl ? Nech ten náž !

(Vytrhne mu náž.)

- Myškin Jaký je to nůž ?
- Rogožin Jaký, obyčejný na rozřezávání listů v knize...
- Myškin Vždyť je to zahradnický nůž.
- Rogožin No, zahradnický. Copak se zahradnickým nedají rozřezávat listy ?
- Myškin Je zbrusu nový..
- Rogožin Co na tom, že je zbrusu nový ? Copak si nesmím koupit nový nůž ?
- (ařičí .)
- Myškin (se vzpamatuje)
- My jsme ale ! Prosim, přáteli, mám tak těžkou hlavu.... Jsem docela roztržitý a směšný.... na to jsem se vůbec nechtěl ptát.... Ani nevím, nač jsem myslel, buď sbohem.
- Rogožin (po chvíli, když už Myškin zmizí)
- Lve Nikolajeviči ! Máš na sobě železný kříž - odkud ?
- Myškin Koupil jsem ho rána od nějakého vojáka, vnutil mi ho.
- Rogožin Ukaž .
- Myškin Nač ?
- Rogožin Budu ho nosit, dám ti za něj svůj.
- Myškin Chceš si ho se mnou vyměnit ? Dobrá, velmi rád. Na bratrství.

Rogožin An, buď zdráv, máme čas ty i já

Myškin Ubejměme se na rozleučenou, podivný člověče.

Rogožin (zvedne ruce, ale okamžitě mu zase
 klesnou. Myškin odejde.)

(Rogožin, když už Myškin zmizí, znovu
 zavolá)

kníže !

Myškin Co ještě ?

Rogožin Tak si ji tedy vem, když tomu osud chce !
 Je tvá ! Ustupuj ti ji ! Pamatuj na
 Rogožina !

(Rogožin mizí v levém portálu. Myškin
 jde podél rampy, až je téměř uprostřed,
 před roztrihem závěsu. Chce jít dál, do
 pravého portálu či do orchestru, ale
 pak se rozmyslí a nakročí směrem k
 rozstříhu závěsu. V té chvíli se objeví
 u levého vchodu do sálu, jímž byl odešel:)

Průvodce Jak je roztržitý ! Jak je nesvůj !

(stále pro sebe)

kníže, jaký je to dnes den ! Jsi docela nesvůj ,
kníže Myškine. Kam ? Tam nesmíš

(Nahlas.)

Tam nesmíš ! kníže !!

(Ale kníže už vkročil za závěs, zmizel,
 jen závěs se vlní. Vteřina, dvě - pro
 Průvodce tak nekonečné - a : výkřik)

Hlas Myškinův : Parfene ! Nevěřím !

(A nový výkřik z lidského hrála, ztrácející

podobu lidského zvuku. Tma v sále.
 Blesk magnesia. Pád. Znova najíždí
 světlo na scéně. Obě půlky závěsu jsou
 doslova rozervány, vnitřní cípy odhozeny
 od sebe. Jako víchř proletí parfen
 Rogožin, nevidí, neslyší. V ruce
 n ů ž . Zmizí levým východem sálu.

Průvodce, jenž byl ztrnule stál a hleděl
 ke středu scény, šílenými skoky octne
 se až u rozstříhu.

H u d b a , jež tu má možná nejdůležitější
 místo v celé dramatisaci - nasadí snad
 až v oněch dvou vteřinách ztrnulého
 ticha. Dopoví v několika akordech zbytek.
 Napětí je zlomeno. Průvodce se téměř
 zhroutí, když hudba naznačí smírný konec
 toho, co se událo za závěsem. Postoupí
 k rampě.

Průvodce

(Divákům.)

Na schodech... na schodech v hotelu, kde
 bydlí, je kaluž krve.... To... kníže Myškin....
 Dav... Ne, nehlédejte vraha. Myškin žije ! Oči,
 ty oči... oči Rogožinovy ho čekaly v prů-
 jezdu. Já to věděl. - Už ráno, když Myškin
 vystoupil na Petěrburgském nádraží z vlaku,
 stál Rogožin v davu, a Myškin cítil jeho
 upřený pohled, ale neobjevil ho. Knížeti bylo
 těžko, byl to opět ten starý známý stav,
 který předcházela záchvatu padouchice. Když
 na něho pak Rogožin čekal v temném prů-
 jezdu hotelu, kde Myškin bydlel, ta chvíle
 přišla. Blesk světla ozářil Myškinovo nitro,
 všechny jeho životní síly se napjaly, pocit
 života se zesateronásobil, a výkřik,
 který se vyrval z hloubi jeho bytosti -
 zarazil vrahovu ruku. Nůž nedopařl. Kníže
 klesl sám, - Rogožin prchá, Myškina odná-
 šejí..... Na štěstí se kníže zotavuje
 poměrně rychle. Odvezli ho za Petěrburg, do
 letního sídla, tamtéž, kde můžete najít
 letní byt Jevančinových.... A brzy se prolo-
 mil i led mlčenlivého vzdoru a Jevančinovy
 přijali knížete. Generálka dělala rozhorče-
 nou, podrobila ho křížovému výslechu, zda je
 tu sám či s někým, zda je ženat nebo ne -
 ale ve skutečnosti byla ráda, že má opět
 předmět zábavy.... A Aglaja.... Aglaja si
 z něho udělala terč pro své posměšky, ale
 také spíš na oko... Ostatně, tu je máte oba...
 Jdou procházkou, na koncert na nádraží.....

Myškin

Já vím, že jsem přírodou ochuzen. Byl jsem 24 let nemocen, od samého narození. Já hned odejdu, hned, Ujistuji vás. Berte mne jako nemocného i teď. Nečervenám se, bylo by podivné, kdybych se proto červenál, pravda? Ale ve skutečnosti jsem zbytečný. Jsou takové myšlenky, tak vysoké myšlenky o nichž neumím začínat hovor, nebo určitě všechny rozesměju. Nemám slušné gesto, nemám smysl pro míru. Mám jiná slova - a zas jiné nepřiměřené myšlenky - a to je znehodnocuje .

Aglaja

Proč to tu říkáte ! Proč to říkáte těm tady !!! Jim ! Jim ! Kdo z nich není hoden vašich slov ! Nikdo z nich nestojí ani za váš malíček, ani za váš rozum, za vaše srdce ! Jste čestnější, ušlechtilejší, lepší, hodnější, rozumnější, než kdokoliv jiný. Nejsou hodni ani se sehnout a zvednout vám kapesník, který jste právě upustil ! Proč se před ostatními snižujete a podcenujete ! Proč jste v sobě všechno pošlapal, proč nemáte ani kouska hrdošti ? Mlčte. Proč mě tu všichni, všichni do jednoho mučí ? Proč mě poslední dobou nedají pokoj ? To pro vás, jen pro vás ! Nevezmu si vás za nic na světě ! Copak mi někdo může vzít tak směšného patrona, jako jste vy ?
Jen se na sebe podívejte do zrcadla, jak teď stojíte ? Proč si mě dobírají, že se za vás provdám ?

Myškin

Já jsem se vás neprosil, Aglajo Ivanovno !

(Proklouzne mu z úst .)

Průvodce

Cože ?

Myškin

Chtěl jsem říci...chtěl jsem říci...že jsem vůbec nehodlal...mít tu čest žádat ji o ruku...ani mě to nenapadlo...Já za nic nemohu, Aglajo Ivanovno ! Nikdy jsem nic takového nechtěl, ujistuji vás ! To mě někdo před vámi pomluvil ! Buďte klidná !

Aglaja

(se náhle rozesměje)

Pojďme ven ! Pojďme na procházku ! Pojďme parkem. Na nádraží je teď lidstva, hraje tam

orchestr, pojďte ! ale ne, takhle, takhle
nenabízíme ruku dámě, copak nevíte, jak se
to dělá ? Takhle, a přijdeš přede všemi !
Chcete jít přede všemi tete a tete.
Pojďte, vy směšný člověče !

(Zní hudba, populární orchestrální
skladby, při nichž se dobře kousuje.
Aglaja se prochází s Myškina, tu
a tam koketuje s obecnstvem.)

Frůvošce

(z povzdálí ustrašeně sleduje knížete.
Nikomu neadresuje svá slova .)

Neměls přijímat, kníže..... Bude tam
lidstva - a ty potřebuješ klid, ticho.
Vidíš, zastavil ses.....

Aglaja

No tak, kníže, nač myslíte ! Poslouchajte
přece chvíli hudbu - a všimněte si mě,
aspon trochu ! Nebojte se, já vás
nechci za muže .

(Zase se procházejí .)

Frůvošce

(jako prve)

Kdybyste ho raději pustila domu. Nejraději
by se teď vrhl na pohovku, zabořil tvář do
polštáře a ležel den a noc a ještě den.
Svycary, hory, to místo, odkud se díval
dolů na vesnici, vodopád, bílá nitka ! Kdyby
se tam teď mohl přenést ! Hledět na ten
pruh, kde se země stýká s oblohou
Celý život by s tím pak vystačil !

Aglaja

(netrpělivě maskujíc podráždění
smíchem).

No tak, kníže, z vás jde docela hrůza !
Co se na mě tak díváte, jako byste viděl
můj portrét a ne mne samu, živou. Zrovna
jako byste se chtěl v nejbližší chvíli
dotknout mé tváře prstem a ohmatat ji.
Nu ohmatejte, ale nenápadně j e e m
či ne ? Nezdá se vám, Jevgeniji Pavloviči,
že to chce udělat ?

Průvodce

(hbitě přistoupí, proměněn, dvorný k dámě)

Ovšem, a myslím, že to co nevidět udělá.

(Směje se, Aglaja se směje s ním. Myškin nic nepochopil, uvědomil si se zpožděním, že se k němu mluví a když viděl, že se všichni smějí, rozevře ústa a dá se také do smíchu. Průvodce vyprskne .)

(Orchester hraje dál - se smíchem vstupuje :)

Nastasja

(mluví do portálu).

Ale ne ! Jevgenij Pavlovič ! Vida ! Vždyť je to on ! Člověk za ním posílá posly na všechny strany a on nikde a najednou, jak naschvál, sedí tam, kde by se ho byl nejmíň nadál ! Já myslela, že jsi tam, u strýce ! Nemrač se, neodvracej se ! Ty nic nevíš !? On nic neví, představte si to. Zastřelil se ! Dnes ráno se tvůj strýček zastřelil ! Vyprávěli mi o tom už v poledne, teď už o tom ví půl města ! Třistapadesát tisíc erárních peněz prý zasaňtrešil ! Podle některých prý dokonce půl milionu ! A já pořád spoléhala na to, že ti něco odkáže. A to ne, všechno prolumpacil. Byl to ale dědek prostopášná. Nu, buď sbohem - bonne chance ! Opravdu se tam nestavíš, u strýčka - nebožtíčka ? Toť ale udělal chytře, hlavo, žeš odešel do výslužby ! A teď prý se dokonce ve váš počestnosti ucházíš o jednu z Jpančinových dcer ?

Aglaja

(vyběhne z portálu)

Nastasja

(roztomile)

Nu ? Říkám, co jsem slyšela. Říkám "prý" netvrdím to.

Průvodce (vyjde průdce z portálu, chytne aglaju za ruku).

Radý pomúže leda karabáč, jinak si s touhle chamrádí neporadíš !

(Vběhne Myškin a ztrne, neboť)

Nastasja (přiskočí, vytrhne průvodce z ruky rákosku a dvakrát ho švihne po tváři, křížem. Utíká. Průvodce se chce za ní rozběhnout, když ho chytne za ruku Myškin. V tom proběhne Rogožin.)

Rogožin (cestou)

No co, vydělal sis ? Hubu máš samou krev !
Tuhle !

(Luskne mu prsty před nosem.)

Průvodce Kníže Myškin, nemýlím-li se ?

Myškin Ano, ale nepřikládejte váhy

Průvodce (suše)

Chtěl jsem si jen ověřit jméno.

(Zmizí .)

H u d b a tichne, až utichne docela.

(Na scéně z druhé strany, kde se vzala, tu se vzala, je tu lavička.)

Přichází pomalu Myškin, usedá na lavičku. Usměje se, vytáhne z kapsy lístek, čte, zřejmě ne už po prvé.)

Myškin Zítřka v sedm ráno budu na zelené lavičce v parku a budu vás tam čekat. Rozhodla jsem

se, že s vámi promluví o jedné neobyčejně důležité věci, jež se vás přímo týká.

P.S. Doufám, že tenhle lístek nebudete nikomu ukazovat. I když je mi hanba psát toto poučení, ale uvážila jsem, že za to stojíte a napsala jsem to, červenajíc se studem pro vaši směšnou povahu.

PPS. Je to tatáž zelená lavička, co jsem vám ji tuhle ukazovala. Styďte se. Jsem nucena připsat i tohle !

(Zasměje se, políbí lístek, náhle zesmutní.)

To je zvláštní ! To je zvláštní ! Vždy, kdy -
koliv pocítím obzvlášť silnou radost, najednou mě zachvátí smutek, proč to ? Jsem tak unaven.....

(Hudba utichla .)

Tichá a teplá noc, světlá, petěrburgská noc.....
Kolik může být hodin ? Kdo je to ?

Rogožin

To jsem já, Rogožin. Jdu od ní, Lve Nikolajeviči. Poručila mi, abych tě určitě pozval. Musí prý ti něco říct, něco moc důležitého. Žádá tě, abys přišel ještě dnes.

Myškin

Přijdu zítra. Kde se v tobě vzala ta zloba. Vztáhl na mne ruku, proto tě teď zloba neopouští. Říkám ti, že se pamatuji jen toho Parfena Rogožina, který si se mnou vyměnil kříž, nic víc. Co se mne straníš ? Co schováváš ruku ? Říkám ti, že všechno to, co tenkrát bylo, pokládám za blouznění. Žnám tě z paměti, jako sebe sama.

Rogožin

Nemám tě rád, Lve Nikolajeviči.

Myškin

^{jsem}
A víš, nač / tenhle týden přišel, Parfene ?
Čím víc tě trápí, tím víc tě asi má ráda.

Některé ženy to tak dokonce chtějí. Každý den při pohledu na tebe si bude myslet : Teď ho utrápím k smrti, zato mu to pak svou láskou vynahradím.....

Rogožin

Víš, že tě chce určitě seždat s tamtou Aglajou, zarekla se, že to udělá, che che ! Co v tom vězí, na to já asi nikdy nepřijdu ! Buď tě tak bezmezně má ráda, nebo..... ale jestli tě má ráda, jak to, že tě chce seždat s jinou ? Říká : chei prý ho vidět šťastného, tak tě asi má ráda.

Myškin

Říkal jsem ti, ženení docela při rozumu.

Rogožin

Bůh ví, to ses snad zmýlil....ostatně dnes mi určila, když jsem ji přivedl od muziky : za tři neděle. Je tedy na tobě, kníže, che che !

Myškin

Všechno to jsou bláznivé řeči ! To co o mně říkáš, to se nikdy, nikdy nestane ! Zítřka k vám přijdu

Rogožin

Jak to, že je bláznivá ? Jak to, že je pro všechny ostatní při rozumu, jen pro tebe jediného rozumu zbavená ? Jak to, že tamté píše psaníčka ?

Myškin

Jaká psaníčka ?

Rogožin

Tamté, nevíš ? Však se dovíš ! možná, že ti je sama ukáže.

Myškin

Tomu se nedá věřit !

Rogožin

Ng ty ! Ty, Lvě Nikolajeviči, jak vidím, jsi toho tolik neprošel, jsi teprv na počátku té cestičky. Posečkej chvíli : a brzo si budeš vydržovat vlastní policii, sám ve dne v noci její dveře střežit a o každém kroku vědět.....

- Myškin Poslyš ! Poslyš, Parfene ! Chodil jsem tu před tebou a najednou jsem se začal smát, sám nevím, čemu, vzpoměl jsem si, že jsou zítra jako naschvál moje narozeniny. Je teď téměř dvanáct. Pojd' uvítáme nový den. Mám vína, napijem se vína, a popřeješ mi to co si já sám nedovedu popřát a já tobě budu přát plného štěstí. Nebo mi vrať kříž !
Vždyť jsi mi ho neposlal hned druhý den. Máš ho přece na krku ? Máš ?
- Rogožin Mám.
- Myškin Pojďme. Nechci vítat svůj nový život bez tebe, protože můj nový život začal ! Copak nevidíš ?
- Rogožin Vidím. A tak jí to vyřídím. To nejsi ty, Lve Nikolajeviči !
- Aglaja Spí !
- Myškin Co ?
- Aglaja Vy spíte ?
- Myškin To jste vy ? Ach ano ! Myslel jsem, že tu byla jiná žena !
- Aglaja Jiná ?
- Myškin To byl jen sen .
- Aglaja Rozumím, rozumím velmi dobře. Vy ji tedy velmi..... Jak se vám objevila ? V jaké podobě ? V jaké podobě ? Ostatně nechci nic slyšet. Nepřerušujte mne. Proč jsem vás pozvala. Chci vám nabídnout, abyste se stal mým přítelem. Co se tak na mne díváte ? Nechcete snad přijmout moji nabídku ?
- Myškin O ne, chci, ale to vůbec není třeba.... totiž nenapadlo mne, že by bylo třeba činit takovou nabídku .

- Aglaja A co jste si myslel ? Proč bych vás jinak zvala ? Co si o mně myslíte ? Ostatně, vy mne asi máte za malou hlupačku, jako všichni u nás doma ?
- Myškin Nevěděl jsem, že vás mají za hlupačku..... já....já vás ne.
- aglaja Vy ne ? To je od vás velmi moudré. Obzvláště moudře řečeno.
- Myškin Podle mého názoru jste někdy dokonce velmi moudrá.
- Aglaja Děkuji vám. Já vás pokládám za nejpočestnějšího a nejpravdomluvnějšího člověka. Ale poslyšte to hlavě. Nechci, aby mne pokládali za malou hlupačku, odřekla jsem dnes Jefgeniji Pavlovičovi, nechci už, aby mne nepřetržitě vdávali ! Chci... .chci...nu, utéci z domova, a vás jsem si vybrala, abyste mi byl nápomocen.
- Myškin Utéci z domova !
- Aglaja Ano, ano, ano ! Nechci, aby mě věčně nutili se červenat. S vámi chci o všem, o všem mluvit, dokonce o tom nejhlavnějším, když mám chuť. Chci, aspon s jedním člověkem mluvit o všem jako samá se sebou. Začali najednou mluvit o tom, že na vás čekám a že vás mám ráda. Chci být odvážná a ničeho se nechci bát. Už dávno jsem chtěla odejít. Dvacet let jsem u nich zazděná a pořád mě vdávají. Teď už jsem si všechno rozvážila a čekala jsem na vás, abych se vás vyptala na cizinu. Neviděla jsem jediný gotický chrám, chci se podívat do Říma, chci si prohlédnout všechny vědecké kabinety, chci studovat v Paříži. Poslední rok jsem se připravovala a učila jsem se a přečtla jsem hodně knih - a všechny zakázané knížky jsem přečtla. Musím z domu .
- Myškin Vy jste stále žila doma, Aglajo Ivanovno ?

- Aglaja No ano. Mě se zdá, že se mi také smějete a jím nadřuzujete - nezlobte mě, beztoho nevím co se to se mnou děje..... Jsem přesvědčena, že jste sem přišel v naprosté jistotě, že jsem do vás zamilovaná a že jsem vás pozvala na schůzku .
- Myškin Včera jsem se toho skutečně bál.... ale dnes jsem přesvědčen.....
- Aglaja Jak ! Bože, vy jste mě podezříval ?
- Myškin Aglajo Ivanovno , vy se nestydíte ? Vsadím se, že sama nevěříte jedinému svému slovu
- Aglaja Vůbec ne. Řekl jste, že jste onehdá dopis napsal v nejtěžší chvíli svého života. Vím v jaké chvíli. Všechno vím, žil jste tenkrát ve stejných pokojích po celý měsíc, s tou ošklivou ženou, a níž jste utekl. Vůbec vás nemám ráda. Mám ráda Gavriilu Ardalionoviče.
- Myškin To není pravda. A jste ke mě velmi nespravedlivá.... a k té nešťastnici, o níž jste se teď tak hrozně vyjádřila, Aglajo.....
- Aglaja Vím všechno, vím všechno ! Vím, jak jste před půl rokem jí přede všemi nabídl ruku. Pak utekla s Rogožinem, pak jste s ní žil vy v nějaké vesnici nebo městě a ona od vás utekla k jinému. Pak se vrátila k Rogožinovi, který ji miluje jako blázen. A vy jste přijel za ní, vidíte, všechno vím.....
- Myškin Ano, za ní, za ní, abych zjistil..... Nevěřím v její štěstí s Rogožinem, ačkoliv nevím, co bych pro ni mohl udělat .
- Aglaja Když jste přijel a nevíte proč, to ji asi hodně milujete.
- Myškin Ne, nemám ji rád! Snad jsem o tom chtěl vyprávět právě vám, protože vás jsem měl velmi rád. Ta nešťastná žena je hluboce přesvědčena,

že je nejpadlejší, neneřestnější bytostí na světě. Je příliš utrápená vlastním kvědomím nezasloužené hanby. Utekla ode mne a víte proč? Aby dokázala, že je nízká. Snad si to ani neuvědomovala, jen se jí vnitřně chtěla udělat něco osudného, aby si to sama dokázala! Vidíš, udělalaš novou ošudu, jsi tedy nízký tvor. Viděla jste ji včera, snad si nemyslíte, že je šťastna s tou společností?

Aglaja

Čalý týden už mne zapřísahá, obměkčuje, lstí oplétá, jen abych si vás vzala. Píše, že mě milujete, že to ví, že si toho dávno všimla, a že jste tam s ní o mě mluvil. Píše tak podivně, neurovnaně... co mám dělat? Snad nepláčete?

Myškin

Ne, Aglajo, nepláču. Nechte ji, zapřísahám vás. Vynaložím všechno usilí, aby vám už víckrát nepsala.

Aglaja

Pak jste člověk bez srdce, copak nevidíte, že nemá ráda mne, nýbrž vás! Ty dopisy, to je žárlivost, víc než žárlivost! Snad si nemyslíte, že si opravdu vezme Rogožina, jak píše? Zabije se hned druhý den po svatbě.

Myškin

Nemohu, nemohu se obětovat, i kdybych chtěl. Víím najisto, že se mnou zahyne! Je tak hrdá, že mi mou lásku nikdy neodpustí a zahyneme oba!

Aglaja

Jak jste s ní mohl mluvit o mě..... a jak jste se do mne mohl zamilovat, když jste mě viděl všeho všudy jedinkrát?

Myškin

Nevím. Ve svém tehdejšímu temnu jsem snil..... blouznil o nových červáncích, nevím jak jsem si vzpoměl na vás. Nepsal jsem vám tenkrát pravdu, že to nevím. Všechno to byl jen sen, sen uprostřed tehdejší hrůzy..... Pak jsem začal pracovat. Tři léta bych sem nebyl přijel.....

Aglaja

a teď jste přijel k váli ní?

- Myškin Ano, kvůli ní.....
- Aglaja Ale když věříte, že je ta....váše žena....
šílená....co mě je po jejích fantasiích....
prosím vás Lve Nikolajeviči, vezměte ty
tri dopisy a hoďte jí je k nohám, že se
dávám poroučet ! A jestli se mi ještě
jednou osmělí poslat jediný řádek, rekněte
jí, že si půjdu stěžovat otci a že ji dám
odvést do polepšovny.....
- Myškin Nemůžete tak cítit....to není pravda !
- Aglaja Je to pravda, je !
- Průvodce Co je pravda ? Jaká pravda ?
- Aglaja To, že se vdávám za Gavrilu Ardalionoviče!
že ho mám ráda a že s ním hned zítra
uteču. Jste spokojen ?
- (Uteče.)
- Průvodce Lve Nikolajeviči !
- Myškin Nech mě, nechMěl bych odejet, že ? Vím.
Ale nemohu odejet, teď ještě ne.
- Průvodce Vždyť Aglaju nemiluješ, nemiluješ žádnou
z nich.
- Myškin Ne ? Možná....Dal bych za ně všechno, ale
možná....možná, že nemiluji....možná, že
je to víc než láska. Nevím, nevím....ale
opravdu nemohu odjet. Musím tu čekat na
Aglaju a pak.....
- Průvodce (smutně)
- Lve Nikolajeviči.....
- (Pomalu odchází .)

Myškin (usedá znova na lavičku a opakuje se výjev, jenž předcházel scéně Myškin-Aglaja. H u d b a . Přistupuje k němu postava Nastasji. Stojí za ním a náhle, neovládnuvši se, padne před něho na kolena a líbá mu ruku.)

Ne, to není jen sen ! Vstaň, vstan !

Nastasja Jsi šťasten, jsi ? Jen to, to jediné mi rekni, jsi teď šťasten, dnes, teď. Byls s ní ? Co ti rekla. Prál sis, abych odjela. Odjíždím. Zítřka. Jak sis prál. Nebudu ti už překážet. Vidíme se naposled, teď už opravdu naposled, Naposled.

Myškin Uklidni se, vstaň !

Nastasja (vstává)

Buď - sbohem !

(Odběhne .)

Myškin (jde za ní, ale u portálu ho zastaví Rogožin.)

Rogožin Počkej, kníže ! Posadil jsem ji do kočáru. Neboj se. Věděla, že tam s tou prosedíš celý den. Chtěla tě vidět - naposled, zítřka opravdu odjíždí. Čekali jsme tu na tebe.

Myškin Ona tě.....vzala s sebou ?

Rogožin A proč mě neměla brát ?

Myškin Je šílená .

Rogožin Nu, buď sbohem. Zítřka jedu. Nevzpomínej ve zlém.

(Vácházi, vrací se)

Tak co, příteli, pročpak jsi jí neodpověděl ? Zůstal jsi dlužen odpověď ! Jsi šťasten nebo nejsi ?

Myškin Ne, ne, ne ?

Rogožin Bodejť bydli řekl ano !

(Mizí, Myškin jde za ním.)

Aglaja (po dlouhé pause)

Víte samozřejmě, proč jsem vás zvala ?

Nastasja Ne, nevím nic.

Aglaja Vy tomu moc dobře rozumíte....Schválně se tváříte, jako byste nerozuměla.

Nastasja Proč myslíte ?

Aglaja Chcete využít mého postavení.

Nastasja Za to postavení můžete vy, ne já. Nezvala jsem vás já, nýbrž vy mně, a já dosud nevím, nač ?

Aglaja Držte jazyk za zuby! Nepřišla jsem s vámi bojovat touhle vaší zbraní.

Nastasja A ! Tak jste tedy přece jen přišla bojovat ? Představte si, myslela jsem si, že jste vtipnější....

Aglaja Vy jste mi nerozuměla, nepřišla jsem se s vámi hádat, i když vás nemám ráda...Já ... přišla jsem k vám....s lidskou řečí. Chtěla jsem vám odpovědět na to, co jste mi psala, osobně. Pojala mne lítost ke knížeti Lvu Nikolajeviči, téhož dne, co jsem se s ním seznámila, a když jsem se pak dozvěděla o všem, co se událo na večírku u vás. Bylo mi ho líto proto, že je tak prostoduchý a že

ve své prostoduchosti uvěřil, že může být šťasten se ženou.... takové povahy. Čeho jsem se bála, to se stalo. Nedověděla jste ho milovat, zmučila jste ho a odvrhla. Jste příliš pyšná.... ne, ne pyšná, ješitná.... nebo ani to ne! Jste silně samolibá. Mohla jste si zamilovat jedině svou hanbu a nepřetržité pomýšlení na to, že jste zhanobena a že jste byla pohaněna. Kdybyste té hanby měla méně, nebo ji vůbec neměla, byla byste nešťastnější. Když jsem se vyptávala jeho, řekl mi, že vás už dávno nemá rád, že pouhá vzpomínka na vás je pro něho utrpením, ale že je mu vás líto. Dovtípila jsem se po jeho slovech, že ho oklame každý, kdo bude chtít, ať ho oklame kdokoliv, že každému on později odpustí, a právě proto jsem si ho zamilovala.... Řekla jsem vám všechno, jistě jste pochopila, co od vás chci.

Nastasja

Možná, že jsem pochopila, ale rekněte to sama.

Aglaja

Chtěla jsem se od vás dovědět, jakým právem se vměšujete do jeho citů ke mě. Jakým právem jste se osmělila psát mi dopisy? Jakým právem prohlašujete stále jemu i mně, že ho máte ráda, když jste ho sama nechala a od něho utekla s takovou urážkou..... a hanbou?

Nastasja

Neprohlašovala jsem jemu ani vám, že ho mám ráda a máte pravdu, utekla jsem od něho.

Aglaja

Jak to, že jste to neprohlašovala jemu ani mě? A co vaše dopisy? Kdo se vás prosil, abyste mě přemlouvala k svatbě s ním? Z počátku jsem si myslela, že ve mě chcete zasít odpor tím, že jste se mezi nás vmísila a usilovala nás rozvést. Pak jsem se teprve dovtípila. Zdálo se vám, že těmi svými grimasami konáte vznešený, hrdinský čin! Nu, rekněte sama, jak jste ho mohla mít ráda, když tolik milujete svou vlastní ješitnost? Proč jste místo psaní směšných dopisů odtud prostě neodjela? Proč si teď nevezmete ušlechtilého člověka, který vás má tak rád a učiní vám tu čest, že vám nabídne svou ruku? Je příliš jasné proč? Provdáte-li se za Rogožina, jaká urážka vám

vám psak zbude ? Dostane se vám až příliš mnoho cti ! Jevgenij Pavlovič o vás řekl, že jste přečetla příliš mnoho poem a že jste " příliš vzdělaná " pro své postavení - že jste knižní žena a běloručka; dodejme k tomu ještě naši ješitnost a jsoužtu všechny vaše důvody jako na dlani.

Nastasja

A vy, vy nejste běloručka ?

Aglaja

Co si to dovoluujete ?

Nastasja

Vy jste se asi přeslechla. Copak si dovoluji ?

Aglaja

Jestliže jste chtěla být poctivá, proč jste tenkrát nenechala svého svědce Tockého, prostě bez theatrálních výstupů ?

Nastasja

Co vy víte o mém postavení, abyste mě směla soudit ?

Aglaja

Vím jen tolik, že jste si nehledala práci, nýbrž utekla s bohášem Rogožinem, abyste ze sebe dál mohla dělat padlého anděla. Nedivím se, že se pro toho padlého anděla chtěl Tocký zastřelit.

Nastasja

Přestaňte ! Vy jste mi porozuměla asi tak..... moje služka by mi rozuměla lépe než vy.....

Aglaja

Je to zřejmě poctivá dívka a živí se svou prací. Proč tak pohrdáte svou služkou ?

Nastasja

Nepohrdám prací, nýbrž vámi, když o práci mluvíte.

Aglaja

Když jste tak zatoužila po poctivosti, měla jste jít za pradlenou.

Myškin

Aglajo, zastavte se ! Jste nespravedlivá !

Nastasja

A vida, podívejme se na ni, na slečinku ! A já jí měla za anděla ! Ráčila jste přijet ke mě bez pěstounky ? Chcete chcete, řeknu vám teď rovnou, proč jste mě ráčila poctit svou návštěvou, bez příkras ! Dostala jste strach, proto jste ke mě zavítala .

Aglaja Strach ? Z vás ?

Nastasja Ovšem, že ze mne ! Mne se bojíte, když jste se rozhodla přijít. Koho se člověk bojí, tím neopovrhne. A víte, proč se mě bojíte ? A v čem je váš hlavní cíl ? Chtěla jste se sama přesvědčit, osobně, má-li rád víc mne než vás, má či nemá, protože vy na mě strašlivě žárlíte.....

Aglaja Řekl mi, že vás nenávidí.....

Nastasja Možná. Možná, že ho ani nejsem hodna, jenže..... jenže vy myslím lžete ! Nemůže mne nenávidět a nemohl říci něco takového. Ostatně jsem ochotna vám odpustit.... z ohledu na váš stav, ale měla jsem o vás lepší mínění; myslela jsem si, že jste moudřejší a dokonce i hezčí, na mou věru ! Nu, vezměte svůj poklad tady je, hleďte na nás. Nemůže se vzpamatovat, berete, ale pod jednou podmínkou. Okamžitě se seberete a ven ! Okamžitě !

(Klesne do křesla a slzy jí vytrysknou, náhle vstane.)

A víš co, já mu hned poručím, slyšíš ? Jen mu poručím, a on tě okamžitě nechá a zůstane u mne navždy a ožení se se mnou, a ty poběžíš domů sama. Chceš, chceš ? Chceš, vyženu Rogožina ! Myslela sis, že jsem se pro tvé potěšení s Rogožinem už dala oddat ? Teď před tebou zavolám. Jdi pryč Rogožine ! A knížeti řeknu : pamatuješ, cos slíbil, Bože ! Proč jsem se před nimi tak snížila ? Copak jsi mě ty, kníže, neujišťoval, že mě budeš následovat, ať se se mnou stane co stane, a že mě nikdy neopustíš ? Že mě máš rád a že mi všechno odpustíš a že si mě vá.....vá..... Ano i to jsi říkal ! A já od tebe utíkala jen proto, abych tě zprostila závazků, ale teď nechej ! Proč se mnou jednala jako s prostopášnicí ! Jsem prostopášná, zeptej se Rogožina, on ti poví, jsem ? ! Teď kdy mne

cc

znectila v tvých očích, teď se ode mne odvrátíš a do ní zavěšen odejdeš ?
 Bud proklet, že jsem v tebe jediného uvěřila. Jdi, Rogožine, nemáš tu co dělat !
 Tu je, hled, jestliže okamžitě ke mě neš přistoupí a mě si nevezme a tebe nenechá, můžeš si ho vzít, přenechám ti ho, nepotřebuji ho.

Myškin

(Aglaja)

Copak je to možné ! Vždyť ješílená !

Aglaja

(vykřikne, zakryje si obličej rukama)

Ach bože !

(Dá se na útěk, Rogožin za ní, aby jí odemkl.)

Myškin

(utíká za ní, ale u prahu ho obejmou dvě ruce).

Nastasja

Za ní ?

(Zbavena smyslu, padne v mrákotách jemu do náručí. Rogožin přinese medu, skropí jí tvář.)

(Nastasja se probere, spatřívá Myškina).

Je můj, je můj, cha, cha ! A já ho dávala té slečince ! Wač ? proč ? Já šílená ! Šílená !
 Jdi pryč, Rogožine, chachachachacha !

(Nastasja dlouze líbá Myškina, odchází.)

H u d b a .

Průvodce

(zachmuřen)

Nebudou Švýcarsy, nebude vysoké nebe, hory.....

Kníže Lev Nikolajevič se přece jen
"rozhodl".....

(Ušklíbne se.)

Čert to vem, už se zase ušklíbám. To ten Rogožin, nebo ona ? Ach, čert to vem ! Kéž by to skončilo, kéž by to už skončilo, snad už to bude. Svatba přý už je stanovena. Čtrnáct dní u ní vysedává ve dne v noci. Ona ho hýčká, brává s sebou na procházky, na hudební pořady. V kočáře je vídám. U čem spolu mluví ? Myškin mlčí, po celé hodiny mlčí a vzhlíží k ní. Ach ! Ať dělají cokoli, jen když bude žít....jen když bude šťasten....když oba budou šťastni... Ale co Aglaja ? Ano, musím vyřídit, zapoměl jsem....Jepančinovi odjeli po tom..... skandálu.....

Myškin (se vynoří)

Odjeli ?

Průvodce Nu ano, doufám, že vám to nevadí. Nebo jí také milujete ?

Myškin Koho ?

Průvodce Koho ! To vám říkám, ať si s Aglajou Ivanovnou už nic nezačínáte. Všechno má své meze.

Myškin Tak oni odjeli.....

Průvodce Nu ano, odjeli ! Řekněte sám, copak tu mohli vydržet....obzvláště, když věděli o všem, co se u vás v kterou hodinu děje, ve vašem domě, kníže, a po vašich denních návštěvách....

Myškin Ano, ano, máte pravdu, chtěl jsem vidět Aglaju Ivanovnu.....

Právodce

Ach, milý kníže, jak jen jste to mohl připustit, aby k tomu všemu došlo. To se rozumí, bylo to pro vás všechno nečekané.... Připouštím, že jste musel ztratit hlavu, nemohl jste přece zastavit to šílené děvče, to nebylo ve vašich silách ! Ale musel jste přece pochopit, do jaké míry byl vztah té dívky k vám, vážný a silný. Nechtěla se dělit s tou druhou a vy, vy jste mohl opustit a zničit takový poklad !

Myškin

Ano, ano, máte pravdu, jsem vinen. Ale vždyt tam hleděla na Nastasju Filippovnu sama.....

Právodce

Ale nejnejpříjemnější je, že na celé věci nebylo pranic vážného. Promínte mi, kníže - vím všechno, vím, co se dalo předtím, co bylo před půl rokem a všechno, všechno to bylo jen tak, nic doopravdy ! Všechno rozměr představitosti, obrazy, fantasmie, kouřová clona a jediné vylékaná žárlivost zcela nezkušené dívky to mohla považovat za něco vážného ! Od samého začátku pouhá pouhá lež ! Nesouhlasím a jsem dokonce pobouřen, kdykoliv vás někdo nazývá idiotem, jste příliš rozumný pro takový titul, ale jste do té míry podivínský, že vás nelze srovnávat s ostatními lidmi, řekněte sám. Přišel jsem k závěru, že základ všeho, co se událo, spočívá za prvé ve vaší tak říkajíc vrozené nezkušenosti, pak ve vaší neobyčejné prostoduchosti, dále ve vašem nedostatku míry a konečně obrovské spoustě nakupených představ, které vy, při své neobyčejné čestnosti, pokládáte za dosud přesvědčení upřímné, samozřejmé a bezprostřední ! Chcete, vypočítám vám všechno na prstech, rozeberu vás, ukážu vám vás sama, tak přesně vím oč šlo a proč to takhle dopadlo ! Vy, mladý muži jste ve Svýcarech prahl po vlasti, tihnul jste k Rusku, jako k zemi neznámé, ale zaslíbené : přečti jste hodně knih, snad vynikajících, ale pro vás škodlivých a obživil jste se tu v panickém zanícení touhy po činnosti ! A hle, hned první den se vám tu vypráví tklivá a srdcervoucí historie uražené ženy, vám rytíři - panici - a o ženě ! Poznáte ji téhož dne. Jste okouzlen krásou, fantastickou, démonickou krásou. Přidejte k tomu

nervy, svou padoucnici, petěrbugskou nervy drásající oblevu, celý ten den v neznámém a-pro vás téměř fantastickém městě, den setkání a scén, den nenačalých seznámení, den tří krasavic Japončinoých a Aglaji mezi nimi : k tomu unavú, bolest hlavy : k tomu salon Nastasji Filippovny a její ton... a co jste mohl od sebe očekávat v takové chvíli ? Jasná věc, že jste se tak říkajíc opojen a u vytržení vrhl na možnost prohlásit veřejně velkorysou myšlenku, že vy roduví kníže a čistý člověk nepokládáte tuto ženu za nepoctivou ! A to je pochopitelné ! Ale o to milý kníže, nejde ! Jde o to, byl-li váš cit pravdivý, byl-li přirozený a nebo zda to bylo její chvílkové uchvácení vznícené mysli ? ! Copak vám zdravý smysl nepřipoměl po třech měsících oč tu jde ? Copak všechny její trampoty mohou ospravedlnit tu nesnesitelnou, běsovskou hrđost, její nehorázné, lačné sobectví ? Promínte, že se dávám unášet.....

Myškin

Ano, ano, tak tomu asi je vskutku, snad máte pravdu. Je opravdu velmi podrážděná a

Průvodce

.....hodna soucitu ? A k váli tomu soucitu bylo snad možno zneuctít jinou, vznešenou a čistou dívku a ponížít ji v těch prezíravých, v těch očích jí tolik nenávistných ? Vždyt jste jí učinil nabídku, před rodičemi a sestrami ! Jste po takovém jednání vůbec čestný člověk ? A.....copak jste neoklamal božskou dívku, již jste byl ujistil, že ji milujete ?

Myškin

Ano, ano, máte pravdu, cítím to, ach, že jsem viněn !

Průvodce

A když jste ji viděl, jak trpí, jak to, že jste to připustil ?

Myškin

Ale....já to přece nepřipouštěl.....

Průvodce

Jak to nepřipouštěl ?

Myškin

Já na mou duši nic nepřipouštěl ! Dosud nechápu jak k všemu došlo...já....rozběhl jsem se tenkrát za Aglajou Ivanovnou a.....

pojďme za ní, hned. Ona pochopí. Pochopí ! Ano pochopí, že to vůbec není to, že je to něco docela jiného !

Průvodce Jak to, docela něco jiného ? Copak se neženíte ?

Myškin Nu ano, žením se, žením .

Průvodce Tak jak to, že to není to ?

Myškin Ó ne, to není to, to není to ! To je jedno, že se žením, to nevadí !

Průvodce Jak to jedno, jak to nevadí, to přece nejsou maličkosti. Ženíte se s milovanou ženou, abyste ji učinil šťastnou

Myškin Šťastnou ? Ó ne, žením se jen tak, ona tomu chce... Ona by jinak určitě umřela ! Vidím, že snatek s Rogožinem by byl hotové šílenství ! Když stály obě proti sobě, nebyl jsem s to snést pohled na tvář Nastasji Filippovny. Vy to nevíte, nikomu jsem to neřikal, nikdy, dokonce ani Aglajě ne, ano nesnáším její tvář, bojím se jí.

Průvodce Co to se sebou děláte ? Vy se tedy ženíte z jakéhosi strachu ? Já se v tom nevyznám..... Snad i bez lásky ?

Myškin Ó ne, mám ji rád z celé duše ! Vždyť je to..... dítě ! Uplné dítě !

Průvodce A zároveň jste ujišťoval o své lásce Aglaju Ivanovnu.

Myškin Ó ano, ano.

Průvodce Jak to ? To chcete milovat obě ?

Myškin Ó ano, ano !

Průvodce Dovolte kníže, co to mluvíte, vzpamatujte se !

- Myškin Já bez Aglaji, já ji určitě musím vidět !
 Já brzy umřu ve spánku. Myslel jsem, že
 dnes v noci umřu ve spaní ! Protože tu
 se musí vědět všechno, to je to hlavní !
 Protože se nikdy nedovíme o tom druhém
 všechno, když je toho třeba, když je ten
 druhý vinen. Ostatně, nevím, co mluvím,
 zapletl jsem se. Hrozně jste mě překvapil.....
 O ano, jsem vinen. Ještě nevím v čem, ale
 jsem vinen..... Je v tom něco, co vám
 nemohu vysvětlit, nemám slov, ale Aglaja
 Ivanovna mě pochopí. O já vždycky věřil,
 že ona pochopí.....
- Průvodce Ne, kníže, nepochopí ! Aglaja Ivanovna měla
 ráda jako žena, jako člověk, ne jako
 abstraktní duch. Víte co, ubohý můj kníže ?
 Pravda bude nejspíš to, že jste neměl
 nikdy rád ani tu, ani onu !
- Myškin Já nevím..... možná..... možná. Máte v mnohém
 pravdu Jeŕgeniji Pavloviči. Ach, to mě
 začíná bolet hlava, pojďme k ní, pojďme.
- Průvodce Ne, to není možné. Říkám vám, že tu už nejsou.
- Myškin Pojedme za nimi .
- Průvodce To není možné !
- Myškin Poslyšte, napišu psaní, odvezte za nimi psaní.
- Průvodce Ne, kníže. Takového poslání mne zprostěte.
 Vždyt se máte ženit, ne ? Není už svatba
 sjednána, stanovena, připravena ?
- Myškin No vlastně - ano .
- Průvodce A to také "nic není" ?
- Myškin Nic, věřte mi .
- Průvodce Ach !

(Odchází, Myškin za ním .)

(S v a t b a . H u d b a - bohatá,
dramatická s mocnou gradací.)

Průvodce

(přichází na scénu)

Vydržet....ještě chvíli vydržet.Nemám zprávu,nepustili mě tam k svatbě.Ale já to vím.Já to stejně vím,co se tam děje.Nesmím tam,prý jsem byl zamilován do nevěsty,do Nastasji Filippovny a prý je mi líto knížete Lva Nikolajeviče a ta lítost ta prý je horší než nenávisť....nepřeju jim prý štěstí.A pak prý tam chtějí družby veselé a ne ty utrápené.To mají pravdu,neliším se od nich,od svatebního páru....Vydržet,ještě chvíli.Jen aby už byl konec,dobry konec.Ten Rogožinův přítel mě znepokojuje.Ten Keller,kdoví,proč si ho Nastasja Filippovna určila za starosvata.Už bude u ní.Ano, je osm,to už budou v kostele nebo na cestě.Jak je asi bledá,bledší než jindy,taková krása,až člověka mrazí ! Kněžna "královna" ! krasavice !

† Slavnostní tuž,hudba spustí,sílí, blíží se.Vtom vběhne Nastasja.Rozhlíží se zoufale sálem.U dveří u levých bočních dveří vedoucích ze sálu, u nichž se hrál začátek druhého dílu stojí Rogožin .)

Nastasja

Zachraň mě,odvez mě,kam chceš,hned,hned !

Rogožin

(vyběhne,téměř ji chytne do náruče, unáší ji.Cestou hodí bankovky průvodci.)

Kočár ! A stihneme-li to k vlaku,dostaneš ještě.Do Petěrburgu !

(Průvodce běží za nimi.Opona padá v sále i na scéně se téměř docela setní.Před oponou jde kníže Myškin, bloudí sálem.Nakonec se v portále objeví Rogožin s lucernou a šeptá)

Rogožin

Kníže....pojď,za mnou

Myškin (jde za ním. Zvedá se opona. Rogožin je nakloněn nad tmavým předmětem, ale je tu taková tma, že nelze nic rozeznat. Napřímí se, jde po špičkách na druhý konec scény, dává znamení. Tiše vstupuje Myškin.)

Rogožin (šeptá)

Už jak jsi tuhle na mne zvonil - byls tu už dvakrát prve - vid, hned jsem si myslel, že to budeš ty. Přistoupil jsem ke dveřím po špičkách a slyším, jak mluvíš s Pafnutjevou, hospodyní... A já jí hned z rána nakázal, aby ke mě nikoho nepouštěla, zvlášt kdybys to byl ty, nebo někdo od tebe.

Myškin Je tu tma. Snad abys zapálil svíčku ?

Rogožin Ne, není třeba.

(Přitáhne židli a sám si sedne těsně naproti knížeti.)

Rogožin Posad se, posedíme chvíli ! Hned jsem věděl, že se v tom hostinci zastavíš. Jak jsem zašel do chodby, hned mě napadlo, možná, že tu sedí a čeká, jak ho odvedu v takové chvíli ? A pak si myslím, přivedu ho sem přenocovat, tak abychom byli spolu .

Myškin Rogožine ! Kde je Nastasja Filippovna ?

Rogožin (vstane, šeptne)

Tam !

Myškin Spí ?

Rogožin (podívá se naň upřeně)
Máme už jít, jenom...nu, pojďme !

Myškin Je tu tma.

Rogožin Uvidíš !

Myškin Vidím ztěží

Rogožin Přistup blíž .

(Hra.)

Pájdeme zase. Jak vidím nějak se třeseš
Lvě Nikolajeviči. Skoro tak, jako když ti
nebývá dobře, jako v Moskvě, pamatuješ ?
Nebo jako tenkrát před záchvatem. A nevím,
nevím, co teď s tebou budu dělat

Myškin To...ty ?

Rogožin To... já... protože, jestli teď přijde
k slovu tvá choreba a záchvat a křik, jistě
někde venku nebo se dvora uslyší a poznají,
že v bytě nocují lidé. Začnou klepat,
vejdou..... protože zatím všichni myslí,
že nejsem doma. Proto jsem tam svíčky
nerozžehl, aby se lidé nedovtipili. Tak,
aby na to nepřišli, že tu nocujeme.

Myškin Počkej. Tuhle jsem se ptal domovníka a
stařenky, jestli tu Nastasja Filippovna
nenocovala. Ti te asi už vědí ?

Rogožin Vím. Ale nevědí, řekl jsem staré, že tu
Nastasja Filippovna byla jenom na skok a
že odjela zpátky do Pavlovska. Vstoupili
jame včera docela potichoučku, jako my teď.
Ještě jsem si cestou myslel, že nebude
chtít, ale kdež. Šeptá, jde po špičkách, šaty
si přichytila, aby nešustily, a mně prstem
na schodech hrozí, to se bála tebe. Ve
vlaku byla jako šilend, všechno se strachu,
a sama si prála nocovat u mne. Chtěl jsem
z počátku k učitelce, ale kdepak !
" Tam by mě vyhledal ještě za svítání a
ty mě schováš a časné z rána pojedu do
Moskvy ." A pak chtěla někam do Orla.
Když uléhala, pořád mluvila o tom, že
pojedeme do Orla.

Myškin Počkej. Copak teď, Parfene, co teď chceš dělat?

- Rogožin ale rozpakují se, když se tak na tebe koukám, jak se třeseš. Přenocujem tu společně. Postel tu jiná není, kromě té jedné, tak jsem si to usmyslel tak, že se jmenem polštáře s obou pohovek a tady u závěsu, usteleme tobě i mně. To, aby ji hned našli a vynesli, jakmile vstoupí a začnou prohledávat. Až se mne začnou vyptávat, řeknu jim, že to já a hned mne odvedou. Tak ať tu vedle nás leží, vedle mne a vedle tebe.
- Myškin Ano, ano.
- Rogožin Tak a k ničemu se nepřiznáme, ani ji odněst nedáme.
- Myškin Ne, ne, ani za nic !
- Rogožin Tak jsem se rozhodl, chlapče, nikomu ji za nic nedáme. V tichosti tu přečkáme noc. Dneska jsem z domu vyšel jen na hodinku, po ránu, jinak jsem byl stále u ní. A pak k večeru, když jsem šel pro tebe. Bojím se ještě, že bude dusno a bude cítit pach. Cítíš něco ?
- Myškin Nevím, třeba cítím, nevím. K ránu jistě.....
- Rogožin Přikryl jsem ji.... Copak, nemůžeš vstát ?
- Myškin Nohy mi neslouží, to je ze strachu, já vím..... až přejde strach, vstanu .
- Rogožin Ročkej, já nám zatím ustelu a ty si lehneš a já s tebou.... a budeme poslouchat..... protože, já, chlapče, ještě nevím..... já chlapče ještě nevím, to ti předem říkám, abys tedy o všem předem věděl.....
- Myškin Poslyš.... pověz mi.... čímž ji vlastně ? Nožem ? Tamtím ?
- Rogožin Tamtím.....
- Myškin Ročkej ještě. Chci se tě zeptat, řarřene, já se tě ještě na mnohé věci budu vyptávat.... ale napřed mi řekni, chtěls jí zabít před svatbou, před oddávkami, nožem na prahu kostelním ? Chtěls nebo ne ?

- Rogožin Nevím.....
- Myškin Nikdy jsi nuž do Pavlovska nepřivezl ?
- Rogožin Nikdy. Stůj. Slyšíš ?
- Myškin Ne.
- Rogožin Chodí ! Slyšíš ? V sále
- Myškin Slyším.....
- Rogožin Chodí tam někdo ?
- Myškin Chodí.
- Rogožin Mám zamknout ?
- Myškin Zamkni....
- Rogožin (odejde a vrací se)

A...chachacha, na toho důstojníka, na důstojníka u muziky, pamatuješ ? Jak ho tenkrát sekla. Chachacha ! Pojd, uchováme ji, aby ji nerušilo světlo, až začne svítat.

(Rogožin odchází za závěs, Myškin mu pomáhá odnést celou pohovku za závěs. Na začátku scény stála pohovka tak, že z ní roh vyčníval do scény, zbytek byl však od podátku přikryt cípem závěsu. Myškin však neodchází, jen upraví závěs; stojí a hledí do daleka, nic nevnímá. Slova jako by zněla sama bez jeho přičinění.)

- Myškin Než začne svítat...ta taa, ta taa. Ne, nerozsvěcujte. Chodí tu někdo, někdo v sále.....

Oj tomu nechce. Nerozsvěcejte....

(Klekne na koleno.)

nohy mi nezlouží, to ze strachu, já vím, to přejde.... Ačkoli já lecos nevím.... Hory, děti.... Musím.... a to ticho nad vesnicí... ještě nejsem v Petěrburgu? Jak ten vlak dlouho jede. Ta tma, ta tma.... Ne, to je šero, žlutá mlha, listopadové ráno.... To je večer v parku na lavičce.... to je dýma kadidla v kostele. To je prach za kočárem.... To je tma. Ta tma. Ta tma. Musím.... k lidem, aby mi už neřikali jako tenkrát....

(Rogožin vyjde)

Rogožin

(šeptá)

Pojď, ona čeká, musíš k ní.....

Myškin

Ano, ano, k ní, k ní.....

Rogožin

Pročže my jí, chlapeče, nikomu nesmíme dát....

Myškin

Nikomu, nikomu.....

Rogožin

Pročže s e m světlo nesmí, rušilo by jí.... musí být tma.....

Myškin

Tma, tma.....

Rogožin

To je dobře.....

Myškin

Dobře.....

(Otáčejí se, zacházejí, zastaví se v rozstříhu závěsu, přistoupí průvodce a upraví závěs. Myškin i Rogožin zmlknou za závěsem.)

Průvodce

(se rozhlíží scénou. Bodový reflektor bloudí po ní, průvodce pokaždé jako by chtěl za světlem. Světlo se zastaví na tváři průvodcově. Je zmučená, avšak klidná, jen z očí tiše kanou slzy. Za scénou h u d b a a sled hlasů :

"Ale vy jste filosof, kníže ? Z jakých prostředků chcete žít ?"

"Nevím kníže, čím ses mi zalíbil ! Zamiloval jsem si tě, kníže, navštiv mne !"

" Co jste to vyžvanil, vy nestoudný zvanile ! Odkud by se dověděli, že se má ženit a Nastasjenu Filippovnou? - Proč nesedíš v předsíni, když už jsi líný spravit zvonek ? Co to děláš, medvěde ? Upustila mi kožich ! Ale co je to za i d i o t a !

Výkrik !

Vedle průvodce spadne a zabodne se nož .

Tichý
hlas

Když jsi u mne, kníže Lve Nikolaje-
viči, je mi hned' lehčeji, necítím
k tobě zášť, když jsi u mne..... -
- kníže, duše moje, duše nevinná

hlas Myškinův Musím k lidemk lidem

Průvodce

(současně s hlasy za závěsem).

Čas plynul...Začalo avítat. Kníže se díval a čekal. Rogožin tu cosi bručel, tu hlasitě nesovisle vykřikoval a smál se. Kníže k němu pokaždé vztahoval ruku a dotýkal se jeho vlasů, jakoby ho chtěl uchlácholit, hládl ho po tvářích - víc nedovedl, nic, nic..... Nakonec ulehl na polštář a přitiskl se svým obličejem k jeho bledé, nehybné tváři. Slzy mu kanuly z očí - ale on o nich nevěděl.....

Když po mnoha hodinách otevřeli dveře - zastihli vraha v horečce a bezvědomí. Kníže seděl vedle něho, tiše a nehybně - a nechápal

nic a na nic se neptal, nikoho
 nepoznával.....A kdyby se tam objevil
 sám Schneider ze Švýcar a pohlédl
 na svého někdejšího žáka, byl by jen
 vzpoměl na stav knížete v prvním
 roce jeho léčení, mávl rukou
 a řekl jako tenkrát : I d i o t !.....

..

.....

.....

V překladu a dramatisaci Vladimíra Burdůky
 Společnost výtvarníků v Praze 1969
 Vladimír Burdůka
 Vladimír Burdůka

F 800169

F.M. Dostojevský

I D I O T

V překladu a dramatisaci Vladimíra Horáčka

Opsáno v 8 exemplářích v březnu 1959

DILIA -vyr. čís. 4157/59

Odpovídá Dr. Vladimír Horáček

F 005489